

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH  
FILOZOFICKÁ FAKULTA  
ÚSTAV ARCHIVNICTVÍ A POMOCNÝCH VĚD HISTORICKÝCH

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

POCHODY SMRTI NA PŘEŠTICKU V ROCE 1945

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Ryantová, CSc.

Autorka práce: Ivana Benešová

Studijní obor: Archivnictví

Ročník: 1.

2017

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Píchnovicích dne 28. července 2017

.....

Benešová Ivana

## **Anotace**

Tato práce pojednává o pochodech smrti, jež procházely roku 1945 okolím města Přeštice na Plzeňsku, zvláště pak o reakcích místního obyvatelstva na tuto přímou konfrontaci s hrůzami druhé světové války. Práce je rozdělena na čtyři kapitoly. První kapitola nastiňuje lokalitu města Přeštice. V druhé kapitole je obecně popsána tematika pochodů a transportů smrti, zejména pak důvody, které vedly k nucenému odsunu vězňů. V druhé polovině této kapitoly je zdůvodněno, proč ke konci války vedla většina pochodů a transportů přes území Protektorátu Čechy a Morava. Jsou také popsány některé případy solidarity a nesnášenlivosti ze strany obyvatelstva vůči transportovaným vězňům. Další kapitola popisuje jednotlivé prameny, ze kterých bylo v rámci této práce čerpáno. První část je věnována kronikám z Přeštic a okolních obcí. Ke každé kronice je uvedena její historie, struktura a její autoři. Další část pojednává o pamětnících, se kterými byly provedeny rozhovory – Petru Blažkovi a Jiřím Bělovi. Poté následuje popis dotazníkové akce, která se uskutečnila roku 1946 a měla za cíl shromáždit důkazní materiál a zmapování pochodů a transportů na našem území. Ve čtvrté kapitole jsou uvedeny jednotlivé informace o pochodech smrti získané z užitých pramenů. Tyto informace jsou posléze dány do souvislosti, jsou zdůrazněny místa, kde se jednotlivé zdroje shodují, či naopak si odporují. Na závěr celé práce jsou zhodnoceny výsledky a naznačen možný směr dalšího bádání. Práce je navíc obohacena o doslovné přepisy jednotlivých rozhovorů, přepis hlášení SNB Přeštice, které bylo výsledkem výše zmíněné dotazníkové akce a mapy s lokací představovaných kronik a táborů válečných zajatců v okolí Nýrska.

## **Abstract**

The thesis describes death marches that went through the city of Přeštice in the Pilsen region in 1945. The emphasis is on reactions of local people to a direct confrontation to the horrors of the Second World War. The thesis is divided into four chapters. The first chapter is about location of city of Přeštice. The second chapter generally describes the topic of death marches and death transports, especially the reasons that led to forced transfers of prisoners. In the second half of the chapter it is explained why in the end of the Second World War the majority of death marches went through the territory of Protectorate of Bohemia and Moravia. Some cases of solidarity or hatred from local people to the prisoners are shown. The next chapter lists resources which were used in this thesis. The first section of the chapter is dedicated to chronicles from the city of Přeštice and nearby towns. The history, structure and all authors are presented for each chronicle. The next section is about witnesses of death marches that were interviewed - Petr Blažek and Jiří Běl. The last section describes a questionnaire construction that was held in 1946 and its goal was to gather the evidence and map all the death marches and transports that went through the Czech territory. In the fourth chapter, all the useful data gathered from used resources are listed and all the places where the resources agree and disagree are outlined. In the end of the thesis, results are concluded and the directions of future research are indicated. The literal transcriptions of interviews, report from the SNB Přeštice, which was a result of the questionnaire construction mentioned above, and maps are also included.

## **Poděkování**

Moje největší poděkování patří vedoucí mé bakalářské práce doc. PhDr. Marie Ryantové, CSc. za její cenné rady, důležité připomínky a také za trpělivost při vedení této práce. Velké díky míří také pamětníkům – Petru Blažkovi a Jiřímu Bělovi, kteří byli ochotni se se mnou podělit o své vzpomínky, a také všem pracovníkům přeštického muzea za zprostředkování kontaktu na pamětníky. Nesmím zapomenout na Jaroslava Brunáta, který byl ochoten poskytnout k nahlédnutí kroniky ze svého osobního archivu, a v neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině a blízkým, kteří mi byli oporou po celou dobu přípravy této práce.

## Obsah

ÚVOD.....	2
1 NASTÍNĚNÍ LOKALITY MĚSTA PŘEŠTICE.....	5
2 OBECNÝ ÚVOD K POCHODŮM SMRTI .....	6
2.1 Pochody a transporty smrti na území Čech.....	9
3 PRAMENY .....	13
3.1 Kroniky .....	13
3.1.1 Přeštické kroniky .....	18
3.1.2 Kroniky z okolních obcí .....	33
3.2 Hlášení SNB Přeštice .....	41
3.3 Rozhovory s přeštickými pamětníky.....	44
4 POCHODY SMRTI NA PŘEŠTICKU .....	45
4.1 Záznamy z kronik a jejich kritika.....	45
4.2 Hlášení SNB Přeštice .....	54
4.3 Představení pamětníků .....	55
4.3.1 Jiří Běl.....	55
4.3.2 Petr Blažek.....	55
4.4 Rekapitulace zjištěných informací .....	56
ZÁVĚR.....	62
Seznam zkratk.....	63
Použité prameny a literatura .....	65
Seznam příloh .....	68

## ÚVOD

Městské muzeum *Dům historie Přešticka* uspořádalo roku 2015 výstavu k výročí osvobození města Přeštice americkou armádou. Autorka této práce zde našla okopírovaný list z *Kroniky obce Přeštice 1840–1959*,<sup>1</sup> na kterém ji zaujala skutečnost, že obsahoval zápis o pochodech smrti. Při podrobnějším hledání informací o pochodech smrti v Přešticích bylo zjištěno, že dané téma nebylo dosud v odborné literatuře téměř vůbec probádáno. Autorka se na základě tohoto zjištění rozhodla zpracovat dané téma v rámci své bakalářské práce.

Cílem práce je na základě dostupných pramenů zrekonstruovat obraz o pochodech smrti, které prošly roku 1945 městem Přeštice. Tato práce nebude přibližovat téma pochodů smrti z pohledu přímých účastníků pochodů, ale očitých svědků této události – obyvatel města Přeštice a blízkého okolí, a to na základě různých typů pramenů. Práce se pokusí přiblížit reakci obyvatel na dané události a zároveň alespoň částečně zrekonstruovat trasu pochodu.

Na počátku této práce je stručné nastínění lokality města Přeštic na základě údajů z *Místopisného slovníku republiky Československé*.<sup>2</sup> Druhá kapitola poskytuje obecné informace o tématu pochody a transporty smrti se zaměřením na pomoc civilního obyvatelstva obětem transportů a pochodů smrti.

Kapitola *Obecný úvod k pochodům smrti* vznikla na základě dostupné literatury. V Čechách a na Moravě vznikly zatím pouze dvě velké přehledové práce na toto téma. A sice publikace Ireny Malé a Ludmily Kubátové: *Pochody smrti*<sup>3</sup> a Františka Nedbálka: *Železniční transporty a pochody smrti vězňů koncentračních táborů a válečných zajatců přes české země – zima a jaro 1945* (ed. Václav Kural).<sup>4</sup> Další zajímavou prací je kniha od Jiřího Nenutila: *Pochody smrti: český příspěvek k otevřené*

---

<sup>1</sup> SOkA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145.

<sup>2</sup> Břetislav CHROMEČEK, *Místopisný slovník Československé republiky*, Praha 1935, s. 519.

<sup>3</sup> Irena MALÁ – Ludmila KUBÁTOVÁ, *Pochody smrti*, Praha 1965.

<sup>4</sup> František NEDBÁLEK, *Železniční transporty a pochody smrti vězňů koncentračních táborů a válečných zajatců přes české země zima a jaro 1945*, in: Václav Kural (ed.), *Historie okupovaného pohraničí 1938–1945 IX*, Ústí nad Labem 2005.

otázce.<sup>5</sup> Kniha se věnuje hlavně pochodům smrti na území Tachovska, ale i možnosti dalších výzkumů k tomuto tématu. Ze článků z periodických publikací je důležitá studie Tomáše Fedoroviče: *Pochody smrti – vyšetřování v českých zemích*.<sup>6</sup> a studie Miroslava Breitfeldera.<sup>7</sup> Pro nastínění vzniku pochodů a transportů smrti a pochopení politiky „spálené země“ dobře posloužila kniha Oldřicha Sládka: *Spálená země*.<sup>8</sup>

Třetí kapitola *Prameny* popisuje jednotlivé prameny využitě při zpracování práce. U popisu kronik byl stručně nastíněn vývoj kronikářství v 19. a 20. století. Byly použity práce zabývající se převážně obecním kronikářstvím.<sup>9</sup> V odborné literatuře nebyla dosud věnována náležitá pozornost přeštickému kronikářství. Pouze nejstaršími kronikami se zabýval historik Michal Tejček.<sup>10</sup> Životopisné údaje kronikářů z přeštických kronik byly převzaty převážně z publikace Věry Kokoškové.<sup>11</sup> Při zpracování rozhovorů byla použita metoda oral-history. Zde byly využity zásady z knihy Miroslava Vaňka a Pavla Mückeho: *Třetí strana trojúhelníku*.<sup>12</sup> Pro vysvětlení vzniku *Hlášení SNB Přeštice*<sup>13</sup> a nastínění poválečného vyšetřování a rekonstrukce pochodů a transportů smrti byla použita literatura stejná jako u druhé kapitoly.

Pro stěžejní kapitolu *Pochody smrti na Přešticku* byly využity hlavně rozhovory s pamětníky,<sup>14</sup> publikovaná vzpomínka anonymního pamětníka ze sborníku *Pod Zelenou Horou*<sup>15</sup> a vybrané kapitoly z knihy Jana Jiráka: *Osvobození Klatovska*.<sup>16</sup>

---

<sup>5</sup> Jiří NENUTIL, *Pochody smrti český příspěvek k otevřené otázce*, Plzeň 2011.

<sup>6</sup> Tomáš FEDORVIČ, *Pochody smrti – Vyšetřování v českých zemích*, Ústecký sborník historický 1-2, 2012.

<sup>7</sup> Miroslav BREITFELDER, *Pochody smrti*, MEMO 2.

<sup>8</sup> Oldřich SLÁDEK, *Spálená země*, Praha 1980.

<sup>9</sup> Václav PUBAL, *Kroniky a kronikářství*, Praha 1984.; Tomáš HROMÁDKA, *Kroniky obcí*, Praha 2014.; Petr RAK, *Obecní kroniky a jejich úskalí*, in: Hana Pátková (ed.), *Česká beseda o německých i českých kronikách, pamětech a dalších vyprávěcích pramenech*, Dolní Břežany 2006, s. 113.

<sup>10</sup> Michal TEJČEK, *Nejstarší zápisy přeštické městské kroniky*, Pod Zelenou Horou XIX (XXXI), 2016, s. 12–17.; Michal TEJČEK, *Mikuláš Sexstetter, první historik (nejen) přeštický*, in: Marie Wasková (ed.), *Sborník k počtě Evy a Karla Waskových, západočeských archivářů*, Plzeň 2011, s. 139–153.

<sup>11</sup> Věra KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti Přešticka*, Plzeň 2012.

<sup>12</sup> Miroslav VANĚK – Pavel MÜCKE, *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*, Praha 2011.

<sup>13</sup> NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.

<sup>14</sup> Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.; Rozhovor s Jiřím BĚLEM, Přeštice, nar. 1937. Přeštice 15. 6. 2017.

<sup>15</sup> Věra KOKOŠKOVÁ, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky jednoho „přeštického kluka“*, Pod Zelenou Horou XVII (XXIX), 2014.

<sup>16</sup> Jan JIRÁK, *Osvobození Klatovska 1945–1995*, Klatovy 1995, s. 81–94.



Závěrečné shrnutí obsahuje porovnání jednotlivých záznamů z kronik, rozhovorů s pamětníky a publikované vzpomínky anonymního pamětníka ve sborníku *Pod Zelenou Horou*. Závěrečná podkapitola má za cíl nastínit alespoň částečně průběh pochodu smrti v Přesticích a zachytit pohled pamětníků na tuto událost. Na konec práce byly do příloh zařazeny doslovné přepisy rozhovorů s pamětníky, přepis *Hlášení SNB Přestice* a také dvě mapy.

# 1 NASTÍNĚNÍ LOKALITY MĚSTA PŘEŠTICE

V této kapitole je opravdu stručně nastíněna lokalita, o níž pojednává tato bakalářská práce. Na začátek je nutné zmínit polohu města. Přeštice leží v západních Čechách mezi dvěma velkými městy – Klatovy a Plzní. Tato města jsou spojena železnicí, ale i státní silnicí. Už Josef Rebec ve svém díle *Zeměpisný nástin hejtmanství Přešticko – Nepomuckého* (1885) napsal, že Přeštickem vede císařská silnice, tzv. silnice plzeňská, a to přes Litice, Šlovice, Horní Lukavici, Přeštice, Lužany, Borovy a Červené Poříčí ke Švihovu do Klatov.<sup>17</sup> Tato silnice se táhne mezi Plzní a Klatovy a stále zůstává významným komunikačním spojovníkem.

Podle dat z *Místopisného slovníku republiky Československé* (1935) činila rozloha města 1242 ha. Počet obyvatel byl celkem 3456, z toho 3438 obyvatel se hlásilo k československé národnosti a 6 k německé (zbylých 12 obyvatel tvořili cizinci). To je důkaz, že v této době bylo město Přeštice městem českým. Zajímavá je také skladba náboženská. K roku 1935 se hlásilo k evangelické víře 14 obyvatel, k vyznání československému 11 obyvatel a 78 osob k vyznání židovskému, přičemž 401 osob bylo bez vyznání. Přeštice bylo městem okresním, proto zde sídlila řada institucí, jako okresní soud, berní úřad, četnická stanice, ale také přeštické děkanství s barokním chrámem Nanebevzetí Panny Marie.<sup>18</sup> Během nacistické okupace bylo město Přeštice součástí Protektorátu Čechy a Morava.<sup>19</sup>

---

<sup>17</sup> Josef B. REBEC, *Zeměpisný nástin hejtmanství Přešticko – Nepomuckého*, Tábor 1885, s. 37.

<sup>18</sup> B. CHROMEČEK, *Místopisný slovník*, s. 519.

<sup>19</sup> J. JIRÁK, *Osvobození*, s. 36–37.

## 2 OBECNÝ ÚVOD K POCHODŮM SMRTI

Termínem „pochody smrti“ se nazývají transporty zajatců nacistických koncentračních táborů během jara 1945.<sup>20</sup> „Transporty smrti“ se rozumí totéž, rozdíl byl pouze v tom, že místo chůze se pro přepravu využívaly dopravní prostředky, nejčastěji vlaky.

V průběhu druhé světové války „transporty smrti“ nacisté souhrnně nazývali slovním spojením „evakuační transporty“. Označení „pochody a transporty smrti“ nebo „transporty smrti a hladu“ se ujalo až v poválečné době.<sup>21</sup>

Po vylodění spojenců v Normandii dne 6. června 1944 byla Třetí říše sevřena a obklopena svými nepřáteli. Z východu Rudou armádou a ze západu vojsky spojenců. Tyto skutečnosti bezprostředně ovlivnily dění na území Německa, a zvláště pak na východní frontě. K objasnění vzniku „pochodů a transportů smrti“ je třeba stručně shrnout základní fakta o tzv. politice „spálené země“, kterou nacisté uplatňovali při stahování vojenských jednotek z okupovaného území. Politika „spálené země“ byla uceleně formulována již 1. června 1944 rozkazem č. 455/44 gKdos. Rozkaz byl vydán Hospodářským štábem Východ v podobě tzv. opatření ARLZ.<sup>22</sup> Plán byl realizován nacistickými vojenskými i civilními orgány hlavně v závěru druhé světové války. Cílem tohoto plánu bylo evakuovat německé občany před nepřítelem a zároveň nezanechat nic, co by později mohl nepřítel využít proti Němcům (potravin, zbraně, nerostné suroviny, pohonné hmoty, zbrojní průmysl, pracovní sílu atd.).<sup>23</sup>

Na počátku ledna 1945 byl zahájen postup Rudé armády na Berlín. Výsledkem bylo, že se do frontového pásma začaly dostávat i koncentrační tábory. Podle plánu ARLZ měli být evakuováni i vězni z koncentračních táborů. Už 17. června 1944 byla vydána směrnice, dle které se měly likvidovat koncentrační tábory ve východní Evropě.

---

<sup>20</sup> J. NENUTIL, *Pochody*, s. 4.

<sup>21</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 86.

<sup>22</sup> ARLZ je zkratka názvu plánu politiky „spálené země“, kterou nacisté nejprve uplatňovali při ústupu z území východní Evropy, později i na území ostatních zemí. ARZL jsou první písmena čtyř německých slov: Auflockerung = uvolnění, Räumung = vyklizení, Lähmung = ochromení a Zerstörung = zničení. Více: Oldřich SLÁDEK, *Spálená země*, Praha 1980, s. 8.

<sup>23</sup> O. SLÁDEK, *Spálená země*, s. 8–10.

Směrnice byla vyhotovena na příkaz říšského vedoucího SS Heindricha Himmlera. Původně se vztahovala jen na koncentrační tábory na východě, ale po úspěchu spojenecké invaze se opatření přenesla i na koncentrační tábory na západě.<sup>24</sup> Nejprve měli být likvidováni vězni, poté písemnosti, a nakonec měly být zničeny i veškeré hmotné důkazy. Šlo zejména o zařízení určená k zabíjení vězňů, jako byla krematoria, plynové komory a jiné.<sup>25</sup>

Postup vojsk, zvláště Rudé armády, byl ovšem velice rychlý, a proto nebyla dokončena likvidace koncentračních táborů dle plánu. V počátcích této „evakuace“ bylo hlavním záměrem přesunutí průceschopných vězňů na neobsazené území a využití jejich pracovního potenciálu ve prospěch Třetí říše. Dalšími důvody k přesunu vězňů byla obava z možné vzpoury vězňů, jejich potencionální bojeschopnosti v řadách nepřítelů a také skutečnost, že každý přeživší a osvobozený vězeň představoval potencionální hrozbu jako svědek válečných zločinů.<sup>26</sup> Částečné přehledy o postupu „evakuace“ koncentračních táborů, káznic nebo věznic gestapa zprostředkovává ve své knize František Nedbálek. Jako první započala „evakuace“ největšího koncentračního tábora Osvětim.<sup>27</sup> Ten měl být podle původních záměrů podminován a vyhozen do vzduchu, nebo vybombardován německými letadly. Na to ovšem již nezbyl čas. Do vzduchu byla nakonec vyhozena pouze krematoria. Evakuace vězňů z Osvětimi začala dne 18. ledna 1945. Zprvu byli stroze oděni vyhnáni na mráz. Poté byli vězni transportováni vlaky do jiných koncentračních táborů.<sup>28</sup>

Samotné transporty a pochody bývaly často bezcílné a nejednou byl některý koncentrační tábor z části evakuován, a poté přijmul vězně z jiného tábora. Např. pochod z koncentračního tábora Berga do koncentračního tábora Plavno. Vzdálenost mezi těmito místy je asi 60 km. Trasa tohoto pochodu smrti však byla dlouhá 535 km.<sup>29</sup> Na základě těchto zbytečných přesunů umírali vězni ve velkých počtech často z vyčerpání, které bylo také způsobeno nedostatkem jídla a vody. Hlad musel být

---

<sup>24</sup> M. BREITFELDER, *Pochody*, s. 150.

<sup>25</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 28.

<sup>26</sup> *Tamtéž*, s. 28–29.

<sup>27</sup> *Tamtéž*, s. 13–18.

<sup>28</sup> I. MALÁ — L. KUBÁTOVÁ, *Pochody*, s. 19.

<sup>29</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 98.

opravdu nepředstavitelný, neboť byly zaznamenány dokonce i případy kanibalismu.<sup>30</sup> Dalším faktorem vysoké úmrtnosti bylo počasí, zvláště v zimních měsících, kdy byli vystaveni krutému mrazu i vězni, kteří byli transportováni vlakem, poněvadž ve většině případů byli přepravováni v otevřených nákladních vozech v tzv. „uhelácích“.<sup>31</sup>

Vězni, kteří nemohli dál pokračovat v cestě, byli zastřeleni strážemi SS. František Nedbálek ve své knize uvádí, že se dosud nenašly žádné originální dokumenty z provenience SS, které by nařizovaly, jak jednat s účastníky pochodu smrti. Existuje pouze rozkaz k evakuaci koncentračního tábora Stutthof z ledna 1945, ve kterém se nařizovalo používat zcela bezohledně střelné zbraně proti vězňům, kteří chtěli utéct, nebo připravovali vzpouru za pochodu.<sup>32</sup>

Výše popsané podmínky transportů a pochodů smrti demonstrují, proč jsou vnímány také jako další dvě formy zabíjení mimo dosud známých metod likvidace v nacistických koncentračních táborech. Je nutné zdůraznit, že oba způsoby, jak smrt pochodem, tak i smrt vlakem nebo transportem, se často kombinovaly. Nelze srovnávat ani kvantifikovat, který ze způsobů byl méně či více drastický nebo způsobil smrt více obětí.

Pochody a transporty smrti byly zahájeny, protože nacisté potřebovali před rychle postupující Rudou armádou co nejrychleji vyklidit koncentrační tábory na východě, kde bylo ještě v lednu 1945 uvězněno více než 700 tisíc vězňů. Z tohoto počtu zahynulo na následky přesouvání na 250 tisíc.<sup>33</sup> Pochody a transporty smrti zůstávají a navždy zůstanou tragickou a svým způsobem i zbytečnou tragédií konce druhé světové války.

---

<sup>30</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 86.

<sup>31</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 87.

<sup>32</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 102.

<sup>33</sup> M. BREITFELDER, *Pochody*, s. 151–152.

## 2.1 Pochody a transporty smrti na území Čech

Důvodem, proč naprostá většina pochodů a transportů smrti byla vedena v závěru války přes území Čech a Moravy, je skutečnost, že naše území nebylo od ledna do května roku 1945 osvobozeno.<sup>34</sup>

Během okupace nacisty byly české země rozděleny na říšskou župu Sudety a Protektorát Čechy a Morava. Na začátku roku 1945 zakázal Německý státní ministr Karl Hermann Frank transportovat všechny kolony vězňů přes území protektorátu. Důvodem byla nejspíše evakuace Osvětimi z ledna 1945, která projížděla přes území protektorátu. Během transportů byly z uhelných vagónů vyhazovány mrtvoly za jízdy, v případě pokusu o útěk byli pak vězni zastřeleni. Jejich mrtvoly nebyly pohřbívány a v naprosté většině byly nalezeny místním obyvatelstvem, což dávalo podnět k protiněmeckým náladám. Nakonec však transfery přes území protektorátu byly povoleny, a to nejspíše z obavy, že vězni padnou do rukou nepřítele. Vliv tohoto rozhodnutí se promítnul do celkového počtu obětí na území Protektorátu, jež činí 428 osob oproti 5 396 v odtržených oblastech.<sup>35</sup>

Z výsledků dotazníkové akce uskutečněné v roce 1946 vyplývá, že nejnižší počet mrtvých na českém území činí nejméně 6 565 osob, ale i tento údaj není zcela přesný. Je však jisté, že obětí na českém území nebylo více jak 10 000. Přesto nebude nikdy možné, kvantifikovat přesný počet obětí na našem území.<sup>36</sup>

K méně negativní kapitole pochodů a transportů smrti patří různá svědectví a záznamy o pomoci civilního obyvatelstva. Zejména v českém prostoru se projevuje četná snaha pomoci vězňům a zajatcům během pochodu nebo transferu.<sup>37</sup> Poskytování pomoci nebylo přitom vždy snadné. Při předání potravin nebo jiné humanitární pomoci šlo často i o život, jak dokládá ve svém svědectví vlakvedoucí A. Filipík, který vedl vlak na trase z Bohumína do Přerova: *„V Lipníku n[ad] B[ečvou], když jeden dělník chtěl dát vězňům vodu, byl SSmanem surově kopnut a jen náhodou se mu podařilo skočiti pod vagón. U Předmostí jsme stáli asi 20 minut, a když zde děti (nosily) chleba,*

---

<sup>34</sup> I. MALÁ — L. KUBÁTOVÁ, *Pochody*, s. 14.

<sup>35</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 79–85.

<sup>36</sup> *Tamtéž* s. 93–94.

<sup>37</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 121.

bylo proti nim stříleno a více ran...“<sup>38</sup> Nebo hrozilo i zatčení, např. „*Na poště Olomouc 2 sehnali 50 tříkilových chlebů, rozkrájeli je a potají rozdělovali mezi vězně. Josef Pospíšil, náměstek pošty, byl zpozorován stráží SS a zatčen gestapákem Wilkem. Z vazby byl propuštěn po 7 dnech.*“<sup>39</sup> Svědectví Františka Horkého, železničáře z Moravského Písku, přibližuje i brutální fyzický útok na jeho otce: „*Za naší zahradou zastavil transport smrti s vězni, protože vlak neměl volno. Můj otec slyšel volání a prosby o trochu vody. Nabral do velikého kbelíku vody a nesl ho přes zahrádku k brance a trati, že ji těm chudákům podá. Z nejbližších budek vyskočili dva SS a oba jej pažbami pušek tak nelidsky zmlátili, že se celý zkrvavený stěží doplazil domů.*“<sup>40</sup>

Je až neuvěřitelné, jak velkou solidaritu a humanitu projevovali civilisté a jak se dokázali podělit o potraviny, kterých byl na konci druhé světové války nedostatek, a byly už od zřízení protektorátu na přiděl.<sup>41</sup> Sovětská občanka Simona Čavisová vzpomíná (duben 1945): „*Lidé nás zdravili česky a byli ochotni nám pomoci, měli slzy v očích, když nás viděli. Později jsem se dozvěděla, že jsme byli v Kralupech. Obyvatelé nám přinášeli koše brambor, chleba, salámu, cukru a jiných potravin a prokazovali nám solidaritu, kde mohli.*“<sup>42</sup>

Některí „SSmani“ s předáním potravin souhlasili, jako tomu bylo v případě obce Klenová u Klatov: „*Do Klenové u Klatov přišel 26. 4. 1945 transport 100 vyhladovělých vězňů, kteří zde zůstali přes noc. Místní občané je se svolením eskorty SS pohostili polévkou. Velitel eskorty jim druhý den vytýkal, že polévka byla příliš vydatná.*“<sup>43</sup> Dokonce je znám i případ, kdy strážce chtěly odkoupit potraviny od místních obyvatel: „*Při průchodu vesnicemi jižně od Hradce Králové zjistili němečtí strážníci, že české obyvatelstvo poskytuje zajatcům různé potraviny: chléb, vajíčka, máslo a vařilo*

---

<sup>38</sup> I. MALÁ — L. KUBÁTOVÁ, *Pochody*, s. 115.

<sup>39</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 129.

<sup>40</sup> *Tamtéž*, s. 128.

<sup>41</sup> Lístkový systém v Protektorátu zaveden na vybrané potraviny již na podzim 1939. Roku 1940 rozšířen i na další komodity jako byly šaty a obuv a zboží jako káva nebo čokoláda se nesmělo prodávat vůbec. Více: Pavel MARŠÁLEK, *Protektorát Čechy a Morava. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939–1945*, Praha 2002, s. 154.

<sup>42</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 125.

<sup>43</sup> *Tamtéž*, s. 124–125.

*jim dokonce výživné polévky. Když však oni sami chtěli od Čechů koupit, byli odmítnuti.*“<sup>44</sup>

Odlišný postoj k vězňům zaujímal obyvatelé německé národnosti. Existují i případy, kdy docházelo k projevům nenávisti. Dle zprávy velitelství stanice SNB Březno u Chomutova (hlášení z 8. 5. 1946): *„I. transport – dle zjištění – nesměli vězňové vůbec opustiti železniční vozy a při neuposlechnutí byli ubíjeni. Nedostali ani vody. Vězňové II. transportu směli se pohybovati po kolejišti a hlady strhali všechno listí z lip a trávu s jetelem na železničních náspech a vše snědli. Německé obyvatelstvo neposkytlo vězňům žádné potravy, naopak německé ženy se svými dětmi se chodily dívat na nádraží, kde nabádaly přítomné SSmany, aby vězně více ubíjeli. Při zakopávání umučených vězňů chodilo množství obyvatelstva se dívati na nahé mrtvoly, házené do jam. Na hřbitovní zdi sedělo velké množství německých dětí, pozorujících zahrabávání vězňů, což jim bylo SSmany dovoleno.*“<sup>45</sup>

Je však třeba uvést, že jsou dochována i svědectví o pomoci ze strany Němců např. záznam hlášení SNB z Kynžvartu: *„Transport žen ve Slatině doprovázelo několik SS a část transportu dopravovaného na voze byl pod vedením ženy v uniformě SS v hodnosti poddůstojníka. Počínala si tak surově, že budila pohoršení i u místního obyvatelstva. Zakazovala vězňům podávat jakékoliv pokrmy, bila holí a kopala hladem vysílené vězně tak, že se jí váleli pod nohama na silnici hlavně proto, že slabostí nebyli schopni usednout na povozy... Tuto surovost vytykali i místní Němci.*“<sup>46</sup> Svědectví o pomoci německých obyvatel se dochovalo i od německého faráře J. Müllera z Lestkova: *„V polovině dubna 1945 v poledních hodinách přišly do Letkovic dva transporty. Jeden z nich – kolem 200 žen – převážně Polky, několik židovek (i z Prahy). Přes den byly ve farní zahradě a na noc přestěhovány do farní stodoly, kde jsem jim nastlal slámu. Poslal jsem pro místního lékaře MUDr. Arnolda Meinka, který se dostavil, zašel mezi vězně a když vyslechl jejich přání, postavil se před ně a řekl: „Je mi líto, ale my nemáme medikamenty pro Němce, natož pro vás,“ a odešel. O stravování se postaral starosta Sangl. Podávána byla polévka a brambory a k snídani byly brambory a černá*

---

<sup>44</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 124.

<sup>45</sup> I. MALÁ — L. KUBÁTOVÁ, *Pochody* s. 225–226.

<sup>46</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 139.



*káva. Protože jsem mezi nemocné nechal rozdělit něco horkého čaje z vlastních zásob, byl jsem vyslýchán a bylo mi vytýkáno, že jsem židomil.*“<sup>47</sup>

Právě ošetření od místních lékařů bylo dalším projevem solidarity. Za opravdu významnou pomoc lze považovat žádosti občanů o propuštění vězňů. Uvedu jen několik příkladů, např. mlynář Felix Ježek dosáhl propuštění 42 českých vězňů z vlakového transportu v Žihli, nebo v Blšanech bylo propuštěno 28 českých vězňů z transportu, který později dojel do Terezína.<sup>48</sup>

Na závěr zbývá už jen poznamenat, že rozhodně není možné na základě těchto příspěvků (a ani za předpokladu, že by se podařilo shromáždit všechny záznamy týkající se pomoci či nepomoci vězňům, které se do dnešní doby dochovaly) rozhodnout, která část obyvatelstva pomáhala transportovaným vězňům více či méně. Je také důležité zdůraznit, že záznamy o projevech pomoci z české strany převládají, ale jsou to v naprosté většině záznamy z doby poválečné. Tato část textu o pomoci civilního obyvatelstva je spíše jen nastíněním situace a snahy pomoci vězňům. V žádném případě nemůže být brána jako rozsudek o tom, kdo byl v pomoci aktivnější nebo pasivnější.

---

<sup>47</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 139.

<sup>48</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 90.

### 3 PRAMENY

V této kapitole budou představeny jednotlivé prameny použité při rekonstrukci pochodů smrti na Přešticku. Konkrétně se jedná o sedm kronik. Dva rozhovory s pamětníky zpracované metodou oral-history a pramen úřední proveniencce *Hlášení SNB Přeštice*.

#### 3.1 Kroniky

Úvod k této části obsahuje definici kroniky a stručný nástin vývoje vedení kronik na našem území v 19. a 20. století. V dalších částech je přehled s charakteristikou jednotlivých kronik z mikroregionu Přešticko, které obsahují záznam nebo záznamy o pochodech smrti z roku 1945. Pro větší přehlednost byla kapitola o kronikách rozdělena na dvě skupiny: *Přeštické kroniky* a *Kroniky z okolních obcí*. Záznamům pojednávajících o pochodech smrti ve výše zmíněném mikroregionu byla věnována samostatná podkapitola.

Kronika vzniká z vůle zadavatele (instituce) nebo autora, jako taková je historicky považována za vyprávěcí pramen, který obsahuje zápisy sloučené do chronologických řad. Kronika vzniká z důvodu hodnocení a zachycení historických událostí a interakcí odehrávajících se na určitém území nebo v určité instituci (obci, farnosti, škole, regionu, rodině) nebo ve společenství lidí společného zájmu (hasiči, skautský oddíl, ochotníci). Kronika zachycuje události ze současnosti. Označení „kronika“ nelze používat pro současné zpracování dávné historie. To se již jedná o „historii“ či „pojednání“.<sup>49</sup>

Kronika není jen písemným pramenem, který poskytuje poznatky o minulosti jednotlivých lokalit. V kronikách se také velice často odráží osobnost nebo dobová mentalita jejich tvůrců.<sup>50</sup>

Pokud jde o obecní kroniky, poprvé byla povinnost jejich vedení zavedena již 31. srpna 1835, a to guberniálním nařízením nejvyššího purkrabího Karla Chotka. Nařízení o pamětních knihách bylo první svého druhu na našem území. Nařízení o

---

<sup>49</sup> Definice převzata z: T. HROMÁDKA, *Kroniky*, s. 9.

<sup>50</sup> P. RAK, *Obecní kroniky*, s. 113.

vedení kronik zahrnovalo všechna města, městyse, světské i duchovní obce a to od 1. ledna 1836. Základem tohoto guberniálního nařízení z roku 1835 bylo obdobné nařízení o vedení kronik z Bavorska vydané 1. září 1829.<sup>51</sup> Nelze přesně určit, kolik kronik vzniklo na základě nařízení z roku 1835, protože dosud nebyla vytvořena jejich celostátní evidence.<sup>52</sup>

V nařízení byly formulovány také instrukce o vedení kroniky. Směrnice ve čtrnácti bodech nařizovala, jak kroniku zřídit, vést, uložit a co do ní zapisovat. Nařízení dále informovalo o vedení kronikářské činnosti a uchovávání kroniky v obecní nebo jiné veřejné budově. Obsah kroniky měl začít rokem jejího založení se jménem a funkcí kronikáře. Hned v úvodu kroniky měla být sepsána krátká historie obce. Poté měly pokračovat zápisy o místních pamětihodnostech, událostech týkajících se života v obci, tradic a hospodaření. Jako jazyk byla nařízena němčina nebo i latina. Jazyk zápisů měl být psán jednoduše bez zbytečných literárních příkras. Záznamy neměly příliš pojednávat o všeobecnostech. Vedení kroniky bylo pod dohledem příslušného úřadu. Výnos formuloval i fyzickou podobu kroniky. Kniha měla být velikosti foliantu rozsahem 300 až 350 listů z dobrého papíru, psána kvalitním inkoustem a svázána v deskách s koženým hřbetem a rohy.<sup>53</sup>

Po zřízení Československé republiky 28. října 1918 byl také dne 30. ledna 1920 vydán zákon č. 80/1920 Sb., který pojednával o pamětních knihách obecních. Tento zákon uložil povinnost založit a vést v každé obci kroniku a ustanovit kronikáře.<sup>54</sup>

Další rok bylo vydáno Prováděcí nařízení vlády republiky československé č. 221/1921 Sb., kterým se prováděl zákon o pamětních knihách obecních. To nařizovalo jen v rámci českých zemí v každé obci zřídit na své vlastní náklady obecní kroniku do konce roku 1922. Připouštělo také vedení jedné společné kroniky u malých obcí, ovšem

---

<sup>51</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 8–10.

<sup>52</sup> T. HROMÁDKA, *Kroniky*, s. 9–10.

<sup>53</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 16.

<sup>54</sup> Plné znění zákona: Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. *Zasedání Národního shromáždění československého r. 1920. Tisk 2259. Zpráva kulturního výboru o návrhu člena Národního shromáždění Dra O. Srdínka a soudruhů tisk č. 1514, aby vydán byl zákon o pamětních knihách obecních.* [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [cit. 13. 7. 2017]. Dostupné z: [https://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2259\\_00.htm](https://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2259_00.htm)

jen za souhlasu příslušného okresního úřadu. K obsahu bylo doporučeno zpracovat historický a zeměpisný obraz obce, poté měla následovat časová posloupnost událostí.<sup>55</sup>

Kronikářem měl být jmenován buď jednatel místní osvětové komise, učitel, správce archivu nebo jiná osoba, která má pochopení pro svůj úkol a bude své poslání svědomitě plnit. Ve větších obcích s více jak 10 000 obyvateli měl být kronikářem archivář nebo knihovník.<sup>56</sup>

Dozor nad kronikářskou prací měla zastávat Letopisecká komise. Členové komise byli dva občané obce, zvolení obecním zastupitelstvem, a starosta obce.<sup>57</sup> Komise měla povahu dozorčího orgánu a do jejích kompetencí spadalo i dohlížet na úpravu kroniky. Důležité také bylo, že měla ponechat kronikáři dostatek volnosti a opravovat jen chyby a omyly. Spory mezi Letopiseckou komisí a kronikářem řešilo místní zastupitelstvo. Letopisecká komise jednou ročně podala zprávu obecní radě a zastupitelstvu – ta mohla obsahovat pochvalu, napomenutí nebo návrh na suspendování kronikáře. Zároveň mělo být umožněno veřejné zpřístupnění kroniky jednou za tři roky po dobu čtrnácti dnů.<sup>58</sup>

Všechny kroniky v okrese spravoval okresní úřad, jeho povinností dle prováděcího nařízení bylo vést rejstřík o kronikách. Přímou kontrolou nad kronikami byl pověřen okresní úřad školního inspektora. Zprávu o inspekci měl zaznamenávat v okresním rejstříku kronik.<sup>59</sup>

Později bylo vydáno Vládní nařízení č. 169/1932 Sb., o pamětních knihách obecních. Podkladem bylo vládní nařízení z roku 1921, od kterého se příliš nelišilo, ale mělo již celostátní platnost.<sup>60</sup> Souběžně platilo i s výnosem Ministerstva školství a národní osvěty z 5. prosince 1924, který zavedl organizaci kurzů pro kronikáře.<sup>61</sup>

---

<sup>55</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 18–19.

<sup>56</sup> *Tamtéž*, s. 19.

<sup>57</sup> Pokud v obci bylo alespoň 20 % národnostní menšiny z místního obyvatelstva, musí mít tato menšina v letopisecké komisi zastoupení dalším občanem.

<sup>58</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, 20.

<sup>59</sup> *Tamtéž*, s. 20–21.

<sup>60</sup> *Tamtéž*, s. 21.

<sup>61</sup> T. HRMÁDKA, *Kroniky*, s. 10–11.

Další výnos Ministerstva školství a národní osvěty byl vydán roku 1935. Tento výnos zavedl novou povinnost, a to konat revizi jednou za tři roky. Revize spadala do kompetence zemských úřadů v Praze, Brně, Bratislavě a Užhorodě. Kontrola měla zjišťovat, zda se popisované záznamy v kronikách týkají místních událostí a zda byly podstatné. Také bylo nutné zjistit, zda byla kronika poskytnuta k veřejnému nahlédnutí. Výsledky revize byly zapsány do revizní zprávy, ta poskytnuta okresnímu úřadu. Tento pokyn však neplatil pro města s vlastním magistrátem.<sup>62</sup>

Po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava byla vydána směrnice z 21. října 1940 Ministerstvem školství a národní osvěty, společně s Ministerstvem vnitra a zemskými úřady. Směrnice nařizovala, aby do konce listopadu 1940 byly všechny obecní kroniky nejprve shromážděny na okresních úřadech, později i do zemských archivů v Praze a v Brně. Kroniky byly odebrány, protože se neshodovaly svým obsahem s tehdejšími státoprávními poměry. Za předání kronik byli odpovědni okresní hejtmané. Na náklad příslušné obce měla být po odevzdání staré kroniky zavedena kronika nová.<sup>63</sup>

Byly však doloženy případy, kdy kronikáři kroniku přepsali nebo prohlásili za ztracenou a po dobu nacistické okupace „ztracenou“ kroniku ukrývali. Například v okresu Rakovník v obcích Hřeble a Mutěnice byly místními kronikáři napsány spěšně kroniky náhradní – ty odevzdány, a původní byly uschovány až do osvobození.<sup>64</sup>

Po odevzdání obecních kronik byly učiněny kroky k aktivnímu rozvíjení kronikářské práce v duchu nacistické ideologie. V obcích byly často založeny nové kroniky odpovídající tomuto smýšlení, a to podle výnosu Ministerstva školství a národní osvěty č. 127 703/40 IV/4 ze 4. listopadu 1940.<sup>65</sup> Také byly zřízeny kronikářské poradny, jejichž úkolem bylo poskytovat rady kronikářům ohledně vedení kronik.<sup>66</sup>

Pro období nacistické okupace bývá bohužel často typické, že kronikáři nepopisovali události týkající se přímo obce, ale z roviny světové nebo státní, tedy dnes snadno dohledatelné v soudobém tisku nebo odborné literatuře. Často byly také

---

<sup>62</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 24–25.

<sup>63</sup> *Tamtéž*, s. 26.

<sup>64</sup> *Tamtéž*, s. 27.

<sup>65</sup> T. HROMÁDKA, *Kroniky*, s. 11–12.

<sup>66</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 26–27.

do kronik vleповány soudobé novinové výstřižky. Pokud byly učiněny nějaké záznamy, bývají popisované události velice stručné nebo pojednávají o neutrálních tématech jako je počasí. Takže je zřejmé, že uvedené nařízení nebylo dodržováno a kronikáři nechtěli psát „proněmecky“.<sup>67</sup>

Po osvobození Československé republiky bylo vydáno *Provolání kronikářům v květnových dnech 1945* a to z popudu muzejní a archivní sekce zřízené při Zemském národním výboru. Tímto svoláním byli obecní kronikáři vyzváni k doplnění událostí z doby nacistické okupace.<sup>68</sup> Dalším důležitým krokem v roce 1945 bylo navrácení kronik zabavených v roce 1940. Další nutností bylo ustanovit nové kronikáře a zajistit kontinuitu zápisů. V některých obcích v pohraničí bylo nutné založit kroniky nové. Po odsunu německého obyvatelstva bylo Němci mnoho kronik odvezeno do Německa.<sup>69</sup>

Další zpolitizování kronikářské činnosti nastalo po roce 1948 a trvalo až do pádu komunismu. Toto období se hlavně vyznačovalo snahou připoutat kronikáře k politické činnosti. V roce 1955 byl vydán výnos Ministerstva kultury o vedení kronik č. 69421/1955. Zápisy té doby se často týkaly plnění plánů pětiletých, různých úspěchů zemědělců, plnění závazků sjezdů KSČ apod.<sup>70</sup>

Změna ve vedení kronik nastala až po roce 1989. S nástupem počítačové techniky přestaly být některé kroniky psány ručně. V roce 2006 bylo vedení obecních kronik upraveno zákonem č. 132/2006 Sb., zákon nabyl účinnosti dne 1. července 2006 a platí dodnes.<sup>71</sup>

## **Druhy kronik**

V této práci jsou zastoupeny celkem čtyři druhy kronik. Jedná se o čtyři kroniky obecní, jednu farní, jednu školní a jednu soukromou kroniku, přičemž kroniky obecní ve zmíněné skupině převažují. V následujících odstavcích představím krátce základní vývoj norem pro kroniky školní a farní.

---

<sup>67</sup> P. RAK, *Obecní kroniky*, s. 113–114.

<sup>68</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 28–31.

<sup>69</sup> T. HROMÁDKA, *Kroniky*, s. 12.

<sup>70</sup> *Tamtéž*, s. 12–13.

<sup>71</sup> *Tamtéž*, s. 13.

Farní kroniky byly úředně zakládány už ve druhé polovině 18. století, existují však i případy, kdy byly tzv. „*libri memorabilium*“ vedeny i dříve. Jazykem těchto kronik byla většinou latina.<sup>72</sup> První normy pro vedení kronik se objevily již koncem 18. století, ale nebyly nijak zvlášť specifické. Zmíněné normy byly spojeny s kanonickými vizitacemi, při kterých se jimi měl farář vykazovat.<sup>73</sup> Další mezník je již zmíněný rok 1835, kdy bylo vydáno ono guberniální nařízení o vedení kronik, které zavádělo povinné vedení i farních kronik.<sup>74</sup>

Školní kroniky byly zakládány už od počátku 19. století. Kroniky byly psány dle zájmů a schopností daného učitele. V některých kronikách se mohlo objevit i mnoho záznamů pro dějiny a života v obci.<sup>75</sup> Metodika pro školní kroniky byla vydána 3. února 1892. Zmíněné nařízení přineslo zásady a závazné osnovy pro vedení kronik.<sup>76</sup>

### 3.1.1 Přeštické kroniky

Historii kronikářství města Přeštice nebyla v odborné literatuře věnována patřičná pozornost. Zatím se nejstarším obdobím zabýval pouze historik Michal Tejček.<sup>77</sup> Nejstaršími kronikami pojednávajícími o území města Přeštice, jsou kroniky vzešlé z provenience přeštického probošství. Autorem byl kladrubský benediktin Mikuláš Sexstetter (1693–1772). Obě kroniky byly napsány v latinském jazyce a pojednávají především o církevních záležitostech. Jedná se o *Mnemosynon sive Monumenta et memorabilia preapostalis Przesticensis a Puteus aquarum viventium*.<sup>78</sup>

Tato podkapitola nepojednává o kronikářství v Přešticích, ale jen představuje kroniky obsahující záznamy o pochodech smrti, jenž prošly Přešticemi v roce 1945. Jedná se o tyto čtyři kroniky: *Kronika obce Přeštice 1840–1959*, *Pamětní kniha I.*

---

<sup>72</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 13.

<sup>73</sup> Miluše WAGNEROVÁ, *Farní kronika Olešnice (1787–1887)*, České Budějovice 2008, s. 26. (Bakalářská práce)

<sup>74</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 8–10.

<sup>75</sup> *Tamtéž*, s. 15.

<sup>76</sup> Jana BAREŠOVÁ – Daniel DOLEŽAL – Věra SMOLOVÁ a kol., *Kroniky a kronikářství okresu Příbram*, Středočeský sborník historický 30–33, 2004–2007, s. 189–190.

<sup>77</sup> O nejstarší městské kronice Přeštic byl roku 2016 publikován stručný příspěvek v periodickém sborníku jižního Plzeňska, *Pod zelenou horou*. Článek mimo základních informací o kronice obsahuje i český překlad její nejstarší části z roku 1840. Více: Michal TEJČEK, *Nejstarší zápisy přeštické městské kroniky*, Pod Zelenou Horou XIX (XXXI), 2016, s. 12–17.

<sup>78</sup> Michal TEJČEK, *Mikuláš Sexstetter, první historik (nejen) přeštický*, in: Marie Wasková (ed.), *Sborník k počtě Evy a Karla Waskových, západočeských archivářů*, Plzeň 2011, s. 139.

1870–1938 (1945),<sup>79</sup> *Farní kronika Přeštice 1862–1993*<sup>80</sup> a *Kronika školy II. střední školy Přeštice 1940–1950*.<sup>81</sup> Důležitá je také skutečnost, že všechny výše uvedené kroniky jsou různého typu, vzešlé z provenience různých institucí nebo soukromých osob, které působily na území města Přeštice.

S přeštickým kronikářstvím je spojena osobnost Václava Sedláčka. Jeho krátký životopis je na straně 22. K osobnosti kronikáře Václava Sedláčka je třeba uvést, že byl kronikářem *Kroniky obce Přeštic 1840–1959*. Také si ale vedl i svou osobní kroniku *Pamětní knihu I. 1870–1938 (1945)*<sup>82</sup> a ta má pokračování – *Pamětní knihu II.-III. (1938) 1945–1959*.<sup>83</sup>

### **Kronika obce Přeštice 1840–1959**

Nejprve pro větší přehlednost bude uveden výčet jednotlivých kronikářů, bylo jich celkem pět. Kronikáři jsou řazeni chronologicky, v závorce u jejich jména je uvedeno období, po které kroniku vedli. V poznámce níže je pak pomocí citace uveden rozsah jejich zápisů v kronice. Kronikáři *Kroniky obce Přeštice (1840–1959)* byli: Jakub Antonín Novotný (1840),<sup>84</sup> Gustav Bárta (1876),<sup>85</sup> Václav Sedláček (1940–1951),<sup>86</sup> Božena Dvořáková (1951–1954),<sup>87</sup> František Bastl (1955–1959)<sup>88</sup> a Jan Mrkvička (1992).<sup>89</sup>

První záznamy v kronice uvádějí, že byla formálně zřízena již roku 1836.<sup>90</sup> Kronika popisuje události z let 1832–1959, ale nejstarší záznamy v kronice začaly být zapisovány až roku 1840. Poté se vedení kroniky nikdo nevěnoval až do roku 1867.

---

<sup>79</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní knihu I. 1870–1938 (1945).

<sup>80</sup> Farní kronika Přeštice 1862–1993, uložena na Děkanšském úřadě v Přešticích (dále jen FK Přeštice 1862–1993).

<sup>81</sup> SOkA Blovice, Měšťanská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Školní kronika II. SŠ Přeštice 1940–1950, sig. ukn 48.

<sup>82</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní knihu I. 1870–1938 (1945).

<sup>83</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní knihu II.-III. (1938) 1945–1959.

<sup>84</sup> SOkA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 65–75.

<sup>85</sup> *Tamtéž*, s. 1–11.

<sup>86</sup> *Tamtéž*, s. 11–64, 75–240.

<sup>87</sup> *Tamtéž*, s. 242–287.

<sup>88</sup> *Tamtéž*, s. 288–482.

<sup>89</sup> *Tamtéž*, s. 484–524.

<sup>90</sup> Bohužel není v kronice uvedeno, jestli tak bylo učiněno na základě guberniálního nařízení vydaného roku 1835.



V rozmezí let 1867–1940 nebyla opět kronika vedena. To je velice zvláštní, jelikož vedení kronik bylo nařízeno již v roce 1835 a po vzniku republiky nařízeno znovu roku 1920.<sup>91</sup> Roku 1940 museli být na základě nařízení všechny obecní kroniky odevzdány a odeslány do příslušného zemského archivu. Roku 1940 byl však ustanoven nový kronikář Václav Sedláček a kronika odevzdána nebyla.

Do kroniky také zaznamenal, že její vedení mu bylo již jednou svěřeno, ale odebráno roku 1928 starostou Františkem Svatošem. „*Kniha tato byla mně již jednou vydána od městské správy přeštické, ale sotva že jsem připravil sobě záznamy v makulatůře rozvržené na dvacet dílů dle různého obsahu a postupu časového byla mně kniha bez důvodů, které sice nebyly v mém zavinění, ale dobře určité a znatelné byly – ihned odebrána za tehdejšího starosty [Františka]<sup>92</sup> Svatoše v r[oku] 1928. Do knihy, jak bylo a jest zjevně nebylo tehdy nikým opět nic zaznamenáno, - ač kroniky byly úředně nařízeny.*“<sup>93</sup>

Z doby, kdy mu byla kronika poprvé svěřena, ale neučinil Václav Sedláček žádný zápis.<sup>94</sup> Dle níže přepsaného záznamu lze soudit, že Václav Sedláček zpracoval období před rokem 1940 ze svých vlastních poznámek, které nejspíše vytvořil již při prvním svěřením kroniky. Kronika byla dovedena do roku 1959 a až do roku 2017 uložena na Městském úřadě v Přešticích. Téhož roku byla svěřena do péče Státního okresního archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích. Zde je uložena ve fondu *Městský národní výbor Přeštice 1945–1973*.

Vazba knihy je z hnědé kůže s mosaznými rohy a zapínáním. Na přední straně vazby knihy je nápis: „*Město Přeštice kronika*,“ přičemž mezi slovy „Přeštice“ a „kronika“ je umístěna pečeť se znakem města. Kronikář Václav Sedláček napsal, že původní název byl německý „*Gedenkbuch der Stadt Przestic*“. Více se o dřívější podobě kroniky nezmiňuje,<sup>95</sup> nelze tedy vyloučit, že kronika měla původně jinou vazbu.

---

<sup>91</sup> T. HROMÁDKA, *Kroniky*, s. 9–11.

<sup>92</sup> Záznam je nečitelný, ale roku 1928 byl starostou František Svatoš. Více: V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 120.

<sup>93</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, *Kronika obce Přeštice (1840–1959)*, evd. č. unk 145, s. 12.

<sup>94</sup> *Tamtéž*, s. 11.

<sup>95</sup> *Tamtéž*, s. 12.

Kronika obsahuje záznamy ve dvou jazycích, přičemž jen ty nejstarší z roku 1840 byly psány německým jazykem.<sup>96</sup>

Kronika byla celkem dvakrát paginována a jednou foliována. Nejstarší je foliace a byla dovedena do folia 40.<sup>97</sup> Jejím autorem byl první kronikář Antonín Jakub Novotný. Umístěna je v pravém horním rohu listů. Kniha byla také současně dvakrát paginována. Autorem první paginace pravděpodobně byl Václav Sedláček a druhou paginaci vytvořil roku 1992 Jan Mrkvička.<sup>98</sup>

Na několika listech jsou patrné vpisky propisovací tužkou, jedná se hlavně o opravování věcných chyb.<sup>99</sup> Bohužel nelze určit, kdo je autorem těchto poznámek, ani kdy byly vytvořeny. Na stranách 131–134 je patrná snaha listy odstranit, byly přilepeny papírovou lepenkou. Na konec kroniky byl umístěn i obsah kroniky. Jeho autorem je Jan Mrkvička.<sup>100</sup> Záznamy z roku 1953 byly doplněny o fotografie z tryzen za Josifa Vissarionoviče Stalina a Klementa Gottwalda, které se konaly na Přeštickém náměstí. Okolí fotografií bylo zdobeno černými květinovými motivy.<sup>101</sup>

Ke vnitřnímu popisu kroniky je nejprve nutné říci, že úprava textu není v celé kronice jednotná. Nejstarší záznamy pocházejí od Jakuba Antonína Novotného z roku 1840. Tyto záznamy byly napsány až na stránkách označených dnes čísly 65–75. Volné listy před stránkou dnes označenou číslem 65 byly vynechány se záměrem sepsat nejstarší dějiny města Přeštic. Bohužel tak učiněno nebylo a z této doby byly zapsány jen záznamy tehdejšího starosty Jakuba Antonína Novotného.<sup>102</sup>

Text Jakuba Antonína Novotného byl zarovnán do jednoho bloku a dále členěn na odstavce. Na každém listu bylo vynecháno místo na okraje. Každý zápis má nadpis a všechny za sebou následují v chronologickém pořádku. V zápisech se kronikář věnoval výhradně událostem ve městě, jako byla stavba radnice v Přešticích, epidemie cholery,

---

<sup>96</sup> SOkA Blovice, Městský národní výbor Přeštic 1945–1973, Kronika obce Přeštic (1840–1959), evd. č. unk 145, s. 66.

<sup>97</sup> *Tamtéž*, s. 79.

<sup>98</sup> V citacích uvádím stránkování podle paginace Jana Mrkvičky.

<sup>99</sup> SOkA Blovice, Městský národní výbor Přeštic 1945–1973, Kronika obce Přeštic 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 18, 19, 20, 35, 36, 165.

<sup>100</sup> *Tamtéž*, s. 521–522.

<sup>101</sup> *Tamtéž*, s. 270–274.

<sup>102</sup> Vynechané stránky byly později zaplněny textem druhého kronikáře Gustava Bárty a poté textem třetího kronikáře Václava Sedláčka.

volba starosty a návštěvy císaře Františka I. roku 1833, císaře Ferdinanda I. 1835 a arcivévody Františka Karla 1840.<sup>103</sup> Rokem 1840 jeho zápisy končí a až do roku 1867 nebyl do kroniky učiněn žádný záznam. Jakub Antonín Novotný působil v Přešticích jako lékárník a v letech 1832–1840 vykonával funkci starosty města Přeštice.<sup>104</sup>

Skoro po třicetileté pauze se roku 1869 ujímá vedení kroniky Gustav Bárta, který v té době zastával funkci obecního tajemníka.<sup>105</sup> Úprava textu je stejná jako u Jakuba Antonína Novotného. Gustav Bárta kroniku bohužel obohatil jen o úvod a kapitolou o nejstarších dějinách Přeštic. Ve zmíněné kapitole popisuje historii původu města, osídlení, stavbě kostela a soch na náměstí. Jak sám přiznal, veškeré záznamy o historii města byly převzaty z knihy *Dějepis města Přeštic a jeho okolí* (1864) od Emanuela Václava Říčáka.<sup>106</sup> Smutným faktem zůstává, že Gustav Bárta do kroniky nezaznamenal žádný záznam ze své doby.

Narušení úpravy textu způsobil třetí kronikář Václav Sedláček. Záznamy rozdělil tematicky a do jednotlivých témat postupně dopisoval záznamy. Problém je, že Václav Sedláček neudával dataci zapsání jednotlivých textů v kapitolách. Všechno je tedy velice nesystematické a až na pár výjimek nelze u většiny záznamů rozlišit, kdy byly do kroniky zapsány. Nadpisy jednotlivých kapitol byly podtrhány červeně a podtrhána byla i některá samotná slova v textu.

Ze začátku svých záznamů popsal Václav Sedláček dějiny Přeštic od nejstarších dob, poté následují tematické kapitoly. Uvedené názvy jsou jen příkladem názvů kapitol: *"Obyvatelstvo v Přešticích"*, *„Náboženské poměry ve městě“*, *„Školství“*, *„Spolkový život po roce 1945“*, *„Spolkový život dříve“*, *„Živnosti v Přešticích“*, *„Charita“*, *„Vojsko-branná povinnost“*, *„Zdravotnictví“*, *„Rozvoj politických událostí“* a *„Naše politika v obcích, ve státě“*.<sup>107</sup> Většina témat obsahuje různá časová rozmezí

---

<sup>103</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 65–74.

<sup>104</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, 120.

<sup>105</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 482.

<sup>106</sup> *Tamtéž*, s. 13.; První vydání knihy Emanuela Václava Říčáka vyšlo 1864, druhé vydání jako nezměněný otisk roku 1921. Uvedená citace je citací třetího vydání: Emanuel Václav ŘÍČÁK, *Dějepis města Přeštic a jeho okolí*, Brno, 2012.

<sup>107</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 521–522.

popisovaných událostí, často od nejstarší historie města Přeštic až do roku 1951. Dějiny města Přeštic za nacistické okupace zapsal Václav Sedláček opravdu velice stručně. Z tohoto období bylo zaznamenáno minimum záznamů. Václav Sedláček převážně zapisoval události dnes všeobecně známé a snadno dostupné z literatury. V jeho zápisech není zmíněno ani osvobození Přeštic americkou armádou, popsal však osvobození Prahy v roce 1945. Poté pokračuje zápisky o poválečných Přešticích, které byly napsány již podrobněji. Za důležité záznamy lze považovat různé soupisy padlých vojáků z první světové války a také vězněných a popravených z Přeštic a blízkého okolí za nacistické okupace.<sup>108</sup> Poslední záznam Václav Sedláček učinil 15. června 1951, neboť mu v tomto roce bylo psaní kroniky odebráno.<sup>109</sup>

Václav Sedláček se narodil 18. září 1870 v Přešticích. Vystudoval učitelský ústav v Příbrami. Poprvé byl jako učitel zaměstnán v Oplotě od roku 1889. V Přešticích pracoval jako podučitel od 1. září 1892.<sup>110</sup> Dalším jeho zaměstnáním bylo místo učitele v Merklíně, kam se přestěhoval i se svojí ženou Marií. Působil zde od roku 1902 do 1921. Vrátil se poté i s rodinou do Přeštic a pracoval jako ředitel místní měšťanské chlapecké školy. V Přešticích si také postavil vilu. Dále vykonával i práci v terénu jako státní konzervátor Ministra věd a umění. Ve svém osobním životě byl velice aktivním člověkem. Byl členem několika spolků a to Sokola, Spolku vzájemně se podporujících řemeslníků, Zpěváckého spolku Skála, Okrašlovacího spolku, Kostelního spolku a učitelské jednoty Budeč. Mezi jeho zájmy patřila také kronikářská práce, dle svých vlastních údajů se podílel nebo byl autorem šestnácti kronik.<sup>111</sup> Město Přeštice ocenilo Václava Sedláčka v roce 1936 udělením titulu čestného občana města a o pět let později znovu, když ulici, v níž bydlel, přejmenovalo z ulice Sokolské na ulici Sedláčkovu. Václav Sedláček zemřel 19. prosince 1959.<sup>112</sup>

Čtvrtou kronikářkou byla Božena Dvořáková. Kroniku vedla od roku 1951. Zápisy v kronice rozdělila na jednotlivé roky, řazené chronologicky za sebou. Jako nadpis byl vždy uveden letopočet. Pod nadpisem následuje text, zarovnaný do jednoho

---

<sup>108</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 128–129, 194–199.

<sup>109</sup> *Tamtéž*, s. 241.

<sup>110</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 67.

<sup>111</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní knihu I. 1870–1938 (1945), s. 234.

<sup>112</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 68.

bloku, který byl rozdělen na odstavce. Záznamy za sebou chronologicky navazují. Obsah záznamů Boženy Dvořákové koresponduje s ideologií tehdejší doby.

Božena Dvořáková dle záznamů ze školní kroniky působila od 1. října 1945 na Hlavní škole v Přešticích. Byla přeložena z Chlumčan.<sup>113</sup> *Kroniku obce Přeštice (1840-1959)* vedla během let 1951–1954.

Posledním kronikářem byl František Bastl a to až do roku 1959. Své záznamy vedl velice podrobně a zaznamenal zápisy chronologicky rok po roku, tedy stejným způsobem jako jeho předchůdkyně Božena Dvořáková. Na rozdíl od předchozích kronikářů na konci každého roku František Bastl uvedl datum, kdy byl záznam zapsán a připojil i svůj podpis. Důležitá slova jsou zvýrazněna zvětšením písma. Nadpisy jednotlivých kapitol byly barevně odlišeny.

František Bastl rozdělil obsah popisovaných událostí do tří rovin – mezinárodní, státní a městskou. Dění ve městě popsal velice podrobně, ač rovněž pod vlivem tehdejší ideologie. Mezi zápisy byl zapsán i přípis od jiného pisatele, pořízený v nepřítomnosti kronikáře Františka Bastla. Záznam pojednává o životním jubileu Anny Dvořákové a je připojen její podpis.<sup>114</sup> Na závěr svých zápisů (popisovaný rok 1959) zapsal František Bastl, že zůstaly v kronice prázdné stránky (484–534), které už bohužel nestačily k zaznamenání roku 1960.<sup>115</sup>

František Bastl se narodil v Plzni 4. července 1896. Od roku 1925 působil jako učitel na měšťánské škole chlapecké v Přešticích. Později zde pracoval i jako ředitel. Po druhé světové válce vedl více jak čtyři roky pedagogickou a administrativní agendu okresního školního inspektora v Přešticích. Poté pracoval opět jako učitel. K jeho zájmům patřila hudba, literární historie a sběr lidových pověstí. Byl také druhým redaktorem vlastivědného sborníku *Pod zelenou horou* až do jeho zákazu v roce 1943. Do roku 1950 vedl knihovnu města Přeštice. Zemřel v Klatovech 8. března 1969.<sup>116</sup>

---

<sup>113</sup> SOKA Blovice, Měšťánská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Pamětní kniha II. SŠ Přeštice, sig. ukn 48, fol. 29.

<sup>114</sup> *Tamtéž*, s. 383.

<sup>115</sup> *Tamtéž*, s. 485.

<sup>116</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 13.

Roku 1992 opsal neoficiální kronikář Jan Mrkvička na prázdné listy různé městské výsady, práva a svobody města Přeštic.<sup>117</sup> Mimo těchto textů zapsal i seznam 79 židovských jmen obětí holocaustu z Přeštic, jenž doplňuje seznam kronikáře Václava Sedláčka ze strany 195.<sup>118</sup> Do kroniky také připojil i překlad německé části z roku 1840. Texty jsou vlepeny na stránkách se zápisy kronikáře Jakuba Antonína Novotného.<sup>119</sup>

### **Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)**

Zde popisovaná kronika byla soukromou kronikou Václava Sedláčka, který byl také kronikářem *Kroniky obce Přeštice (1840–1959)*, jak bylo zmíněno výše. *Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)* nepodléhala žádným nařízením o obsahu a výsledná podoba knihy byla čistě v kompetenci jejího majitele Václava Sedláčka. Rozhodně nelze označit tuto kroniku jako oficiální kroniku města Přeštic. Kniha nevznikla z popudu města Přeštic ani žádné jiné instituce. Knihu nelze zařadit ani do rodinných kronik (o rodině Sedláčkových vůbec nepojednává) nebo ji považovat za soukromý deník Václava Sedláčka. V současné době se *Pamětní kniha I.* nachází v soukromém archivu pana Jaroslava Brunáta v Přešticích. Bohužel nelze přesně s určitostí datovat, kdy začal Václav Sedláček svou osobní kroniku psát. V *Pamětní knize I.* však zmínil, že byla kniha svázána roku 1933.<sup>120</sup> Datována byla jen předposlední kapitola s názvem „XX. Slavín za město Přeštice“, kde byl na konci kapitoly učiněn záznam s datací „v Přešticích 23. ledna 1946“ s podpisem Václava Sedláčka.<sup>121</sup>

Vazba knihy se dochovala původní v dobrém stavu. Kniha byla svázána v Přešticích do kůže roku 1933. Kniha se zavazuje na kožené tkanice, které jsou znatelně poškozeny. Uprostřed přední strany je umístěn kovaný čtverec se symbolem města Přeštic. Dále desky obsahují nápis zlatým písmem na červeném obdélníkovém podkladu: *Kronika města Přeštic*. Kronika byla napsána na papíře. Jazykem celého textu je čeština. Kniha byla paginována Václavem Sedláčkem. Listy kroniky byly paginovány v horní části uprostřed každého listu (v citacích uvádím stránkování podle této jediné paginace). Do knihy byl vložen na zvláštních listech strojopis s obsahem a

---

<sup>117</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, *Kronika obce Přeštice 1840–1959*, evd. č. unk 145, s. 487–509.

<sup>118</sup> *Tamtéž*, s. 510.

<sup>119</sup> *Tamtéž*, s. 66.

<sup>120</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, *Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)*, s. 1.

<sup>121</sup> *Tamtéž*, s. 615.

seznamem kreseb, který byl vytvořen později. Několik stran je v horní části knihy natrženo a zalepeno průhlednou izolepou.

Text byl členěn tematicky a velice těžko lze rozlišit, kdy byly jednotlivé části napsány, neboť neobsahují až na pár výjimek vůbec žádné chronologické údaje. Jednotlivé kapitoly byly očíslovány římskými číslicemi. Kapitol je celkem dvacet jedna s tím, že očíslováno je pouze prvních dvacet. Poslední kapitola s názvem „*Doplňky*“ očíslována nebyla. U většiny názvů kapitol byla vyhotovena barevná nebo černobílá ilustrace, či byl nadpis zvýrazněn ozdobou nebo barevným odlišením písma. Písmo nadpisů je různorodé.

Samotné záznamy byly taktéž doplněny o ilustrace. Kresby rozhodně převládají v kapitolách popisujících dějiny Přeštice a blízkého okolí. Některé kresby byly i kolorovány. Autorem kreseb byl sám Václav Sedláček. Zmíněné kresby jsou rozhodně tím nejcennějším, co nám Václav Sedláček v kronice zanechal. Přibližují totiž podobu částí města, která nebyla zachycena na fotografiích. Většina kreseb je i datována letopočtem a obsahuje i údaje popisných čísel budov.

### **Farní kronika Přeštice 1862–1993**

Zde uvádím přehled kronikářů *Farní kroniky Přeštice 1862–1993*, v závorce u jejich jmen je uvedeno období, po které zapisovali do kroniky. V poznámce zas rozsah jejich záznamů v kronice. Zapisovateli do kroniky byli děkan Josef Pekárek (1862–1877),<sup>122</sup> děkan Emanuel Václav Říčák (1877–1896),<sup>123</sup> děkan Václav Heidl (1896–1941),<sup>124</sup> kaplan Jan Hrubeš (1944),<sup>125</sup> děkan Antonín Chlebeček (1944–1950),<sup>126</sup> František Uhlíř (1971),<sup>127</sup> děkan František Kampánek (asi 1984–1990)<sup>128</sup> a kněz Karel Plavec (1990–1993).<sup>129</sup> Kronika nebyla dosud uzavřena, obsahuje záznamy z let 1862–1993. V současnosti je uložena na děkanství v Přešticích.

---

<sup>122</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 1–38.

<sup>123</sup> *Tamtéž*, s. 39–134.

<sup>124</sup> *Tamtéž*, s. 134–328.

<sup>125</sup> *Tamtéž*, s. 328–329.

<sup>126</sup> *Tamtéž*, s. 329–340.

<sup>127</sup> *Tamtéž*, s. 341.

<sup>128</sup> *Tamtéž*, s. 341–344.

<sup>129</sup> *Tamtéž*, s. 345–356.

Knihy byla svázána do černé vazby. Uzavírá se na mosazné kování. Napsána je na papíře. Zápisy byly psány převážně česky, ale některé texty i německy a latinsky. Šlo hlavně o přepisy textů různých důležitých dokumentů, jako byly zakládací nebo pověřovací listiny nebo různé důležité dopisy.

Jednotlivé listy byly paginovány nejspíše prvním kronikářem děkanem Josefem Pekárkem. Paginace je umístěna v horním rohu na vnější straně stránky (v citacích uvedeno stránkování dle této jediné paginace). Stránka číslo 136 byla vynechána, nikoliv vytržena. Nejsou viditelné známky po odtržených listech a text plynuje navazuje. V kronice byly také vlepeny různé výstřižky z novin, fotografie a přiložené další různé dokumenty.

Úprava textu byla zaznamenávána v celé kronice jednotně, vyjma záznamů z let 1971 až 1990.<sup>130</sup> Prvním kronikářem byl děkan Josef Pekárek, a to v období od roku 1862 do roku 1877. Text byl zarovnán do jednoho bloku ke vnitřní straně listů kroniky. Při vnější straně listu ponechal úzký sloupec, oddělený svislou čarou od vlastního textu po celé délce stran. Ten sloužil na zaznamenávání různých poznámek, datací a hesel. Tyto údaje na okraji listu slouží dodnes ke snadnějšímu vyhledávání jednotlivých záznamů v kronice. Zápisy děkana Josefa Pekárka za sebou chronologicky navazují. Témata záznamů jsou různorodá, hlavní pozornost je věnována událostem v Přeštickém děkanství. Neopomínají ani téma počasí a požárů.

Josef Pekárek se narodil 2. ledna 1820 v Chrástěanech. Na kněze byl vysvěcen biskupem Josefem Ondřejem Lindauerem. Jako kaplan nastoupil do Přeštic 1. října 1846, poté působil jako zámecký kaplan na zámku v Dolní Lukavici. Za přímluvy hraběte Ervína ze Schönbornu byl v únoru 1862 dosazen za děkana v Přešticích. Josef Pekárek byl velmi pokrokový a společensky angažovaný člověk. Hned po svém příchodu do Přeštic zřídil školní knihovnu přístupnou pro veřejnost a byl i jejím prvním knihovníkem. Také byl členem Slovanské ligy a dopisovatelem listu Slovan Karla Havlíčka Borovského. Nechal vystavět kapli Povýšení sv. Kříže na Přeštickém hřbitově, která byla vysvěcena 12. října 1862. Roku 1877 byl přeložen do

---

<sup>130</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 341–344.



Blatné, kde působil jako monsignore a arcikněz strakonického kraje. Zemřel roku 1898 ve věku 78 let.<sup>131</sup>

Popsanou úpravu textu dodržoval i jeho nástupce děkan Emanuel Václav Říčák. Hned v prvním zápisu z roku 1877 popisuje děkan Emanuel Václav Říčák svůj dosavadní život.<sup>132</sup> V následujících záznamech věnoval velkou pozornost vzdělávání dětí, a to hlavně školskému zákonu vydanému roku 1869, který mimo jiné zavedl i bezkonfesijní školství.<sup>133</sup> Poté byly zápisy již zaznamenávány chronologicky, a to již od roku 1878. Obsahem zápisů byly logicky události církevního charakteru, ať se jednalo o zřízení nového kostela a farnosti v Řenčích,<sup>134</sup> požár chrámu Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích 31. července 1892<sup>135</sup> nebo obnovení křížové cesty roku 1891.<sup>136</sup> V pozadí také nezůstaly události světského charakteru. Zajímavé jsou záznamy o povodních z let 1889 a 1890, které zasáhly hlavně přilehlé vesnice Příchovice, Kbel a celé okolí. Zaznamenán je i spor o polohu nové školní budovy. Do kroniky přepisoval Emanuel Václav Říčák i mnoho důležitých dokumentů, a to v německém i latinském jazyce. Nutno podotknout, že přepisy různých dokumentů nebývají výrazně odlišeny. Graficky byly označeny jen záznamy o úmrtí různých významných osob, a to křížkem u nadpisu záznamu na vnějším okraji listu. Poslední zápis Emanuel Václav Říčák datoval na rok 1896.<sup>137</sup>

Emanuel Václav Říčák se narodil 26. září 1824 v Markvarticích (8 km východně od Českého Krumlova). Vystudoval hlavní školu v Českých Budějovicích. Roku 1845 vstoupil Emanuel Václav Říčák do semináře a po čtyřech letech byl vysvěcen na kněze biskupem Josefem Ondřejem Lindauerem. Po vysvěcení působil jako pomocný kněz v obci Weiding v řezenské diecézi v Bavorsku, a to až do roku 1850. Do Čech se vrátil jako soukromý kaplan děkana P. Josefa Vavříka v Dnešicích, kde se po jeho smrti stal duchovním správcem dnešické farnosti a působil zde do roku 1855.<sup>138</sup> Děkan Emanuel

---

<sup>131</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 55–56.

<sup>132</sup> *Tamtéž*, s. 39.

<sup>133</sup> *Kronika českých zemí V. 1841-1899. Doba obrozenecká – konec 19. století*, Praha 2008, s. 523.

<sup>134</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 43.

<sup>135</sup> *Tamtéž*, s. 120–123, 125.

<sup>136</sup> *Tamtéž*, 118.

<sup>137</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945-1973, *Kronika obce Přeštice 1840-1959*, evd. č. unk 145, s. 134.

<sup>138</sup> Michal TEJČEK, *Emanuel Václav Říčák (1824–1904) Dobrý kněz a hospodář*, Přeštice 2014, s. 8–15.

Václav Říček působil poprvé v Přešticích jako kaplan mezi léty 1855–1867. V této době se zasadil o výstavbu špitálu a pokusil se ještě vybudovat ústav školských sester de Notre Dame. Bohužel město Přeštice si ústav nepřálo, a zřízení kláštera tak inicioval až děkan Václav Heindl.<sup>139</sup> Přeštice Emanuel Václav Říček opustil v roce 1867. V téže roce nastoupil jako ředitel a katecheta hlavní a měšťanské školy v Klatovech. Po zavedení školských zákonů v roce 1870 nemohl působit nadále ve vedení školy. Od roku 1871 na škole pracoval jen jako katecheta a v letech 1873–1877 přesídlil jako farář do Sutomi u Lovosic.<sup>140</sup> Přeštickým děkanem se stal v roce 1877 a žil a pracoval zde jako děkan až do své smrti. Až do konce svého života se věnoval svým četným zájmům, především pomologii (ovocnářství) a historii. Je autorem několika pomologických děl, a především historické práce *Dějepis města Přeštic a jeho okolí (1864)*. Emanuel Václav Říček zemřel 28. prosince 1904.<sup>141</sup>

Dalším zapisovatelem byl Václav Heidl. První záznamy byly napsány ještě za jeho kaplanování roku 1896. Úprava textu je stejná jako u jeho předchůdců. Důležité nadpisy nebo části textu podtrhával. Kroniku obohatil o různé novinové výstřižky a fotografie. Jednotlivé záznamy jsou zapisovány chronologicky. První zápis obsahuje přepis slavnostní řeči děkana Josefa Pekárka ke svěcení mostu z roku 1966.<sup>142</sup> Prvotní zápisy děkana Václava Heidla byly velmi stručné a nejsou podepsány.<sup>143</sup> V pozdějším záznamu bylo toto objasněno. Děkan Emanuel Václav Říček nebyl ke konci života schopen zastávat povinnosti spojené se správou děkanství. Václav Heindl, tehdy jako jediný kaplan, byl nucen vše spravovat sám, což jak popisuje, bylo náročné (tehdejší osada čítala 600 duší).<sup>144</sup> Obsahem zápisů děkana Václava Heidla byly velice často různé opravy staveb v děkanství, ať Přeštického kostela nebo malých kapliček v okolních vesnicích. Zaobíral se i záležitostmi různých pozemků spojených s děkanstvím. Obsahem byly také zprávy o úmrtí osobností, ať církevních či světských. Zaznamenal i zajímavé zřízení kláštera Školských Sester v Přešticích z dobročinnosti manželů Mázových.<sup>145</sup> Pisatel této kroniky věnoval i pozornost událostem v Přešticích

---

<sup>139</sup> M. TEJČEK, *Emanuel*, s. 15–19.

<sup>140</sup> *Tamtéž*, s. 25–27, 35.

<sup>141</sup> *Tamtéž*, s. 7.

<sup>142</sup> *Tamtéž*, s. 134.

<sup>143</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 134–143.

<sup>144</sup> *Tamtéž*, s. 144.

<sup>145</sup> *Tamtéž*, s. 181.

v době první světové války, také počasí a různým živelným katastrofám v okolí. Posledním jeho záznamem bylo oznámení o smrti arcibiskupa Kašpara z roku 1941.<sup>146</sup>

Václav Heidl se narodil 18. června 1868 ve Kdyni. Vystudoval gymnasium v Domažlicích a teologii v Českých Budějovicích. Jako kaplan nastoupil v Přešticích 1. září 1892, po svém vysvěcení byl jmenován děkanem v Přešticích, a to 1. května 1905. Z jeho iniciativy vznikl roku 1900 Spolek na dostavbu věží a opravu chrámu v Páně v Přešticích. Potřebné finance se podařilo obstarat k zahájení stavebních prací až v roce 1913, ovšem stavba byla záhy přerušena první světovou válkou. Opravy započaly až v letech 1926–1928. Děkan Václav Heidl žil v Přešticích až do své smrti 28. března 1943.<sup>147</sup>

Stejnou úpravu textu dodržel i kaplan Jan Hrubeš. Zapsal pouze jediný zápis z 15. dubna 1944, a to modrým inkoustem. Obsahem je informace o smrti děkana Václava Heidla.<sup>148</sup>

Děkan Antonín Chlebeček také neporušil předešlou úpravu textu jako jeho předchůdci. Zápisy za sebou chronologicky navazují. Náplní zápisů z roku 1944 jsou životopisné údaje děkana Antonína Chlebečka, ustanovení místa výpomocné učitelky a zřízení organizace na ochranu kostela a děkanství proti náletům.<sup>149</sup> Rok 1945 popisuje hlavně konec druhé světové války. Osvobození americkou armádou byla věnována největší pozornost. Konkrétně zmínka o děkovných bohoslužbách za osvobození a requiem za popravené. V poválečných letech byly obsahem zápisů různé záležitosti spojené s děkanstvím. Po nástupu komunistů roku 1948 jsou zápisy o hodně stručnější a omezují se jen na strohé informace, bez jakéhokoliv názoru. Například, že od roku 1950 se zavádí občanský sňatek a budou uzavřeny matriky. V posledním záznamu napsal děkan Antonín Chlebeček o svém odchodu do penze, který nastal 1. března 1950.<sup>150</sup>

Antonín Chlebeček se narodil 15. srpna 1887 v Novém Rychnově. Studoval čtyřtřídní obecnou školu v Novém Rychnově, poté nastoupil na gymnázium v Pelhřimově. Do kněžského semináře vstoupil roku 1907 a na kněze byl vysvěcen 16.

---

<sup>146</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 327–328.

<sup>147</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 32–33.

<sup>148</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 328.

<sup>149</sup> *Tamtéž*, s. 331.

<sup>150</sup> *Tamtéž*, s. 340.

června 1911. Jeho první působiště bylo v Dnešicích jako kaplan, zde kaplanoval až do 18. listopadu 1826. Necelý rok poté se stal administrátorem ve Dnešicích. Od 16. září 1927 do 29. února 1928 působil jako kaplan a administrátor v Řenčích a od 1. března už jako farář. Do úřadu děkana byl zvolen městskou správní komisí dne 6. března 1944.<sup>151</sup> Podle přípisu nastoupil 1. dubna 1944. V roce 1950 požádal o odchod do penze.<sup>152</sup>

František Uhlíř rozhodně nedodržel úpravu textů předchozích zapisovatelů kroniky. Text nemá vůbec žádné okraje a byl napsán od jedné strany listu ke druhé. Vše bylo napsáno modrou propisovací tužkou. Jedná se celkem o čtyři záznamy, které mezi lety 1950 až 1972 převážně pojednávají o personálních přesunech.<sup>153</sup>

František Uhlíř se narodil 30. srpna 1923 ve Velké u Milevska. Studoval na Jirsíkově gymnasiu i v semináři v Českých Budějovicích. Na kněze byl vysvěcen 26. června 1948 a do Přeštic přišel jako novosvěcenec už v srpnu 1948. Po odchodu děkana Chlebečka do penze byl jmenován duchovním správcem. Jako administrátor v Přešticích byl ustanoven v červnu 1971, ale za rok byl jmenován administrátorem v Nepomuku.<sup>154</sup>

František Kampánek všechny své zápisy napsal zpětně až při svém odchodu roku 1990. Text nemá okraje a byl napsán od okraje k okraji. Záznamy obsahem vypovídají hlavně o opravách na kostele a personálních přesunech.

František Kampánek se narodil v roce 1948. Vysvěcen na kněze byl 1971 ve Strakonících. Předtím působil jako administrátor v Horšovském Týně a také jako kaplan v Domažlicích (1974–1982). V Přešticích působil osm let jako děkan, později roku 1990 byl ustanoven děkanem v Poběžovicích.<sup>155</sup>

Posledním zapisovatelem byl Karel Plavec od roku 1990. Obnovil původní členění textu, které bylo ustanoveno při založení kroniky děkanem Josefem Pekárkem. Jednotlivé záznamy byly doplněny o fotografie z různých akcí. Náplň zápisů pojednává o snaze získat finanční prostředky na opravu kostela a následnou rekonstrukci chrámu.

---

<sup>151</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 329.

<sup>152</sup> *Tamtéž*, s. 340.

<sup>153</sup> *Tamtéž*, s. 341.

<sup>154</sup> *Tamtéž*, s. 342.

<sup>155</sup> *Tamtéž*, s. 342.

Karel Plavec se narodil 22. ledna 1958. Na kněze byl vysvěcen 30. června 1985. V Přešticích působí od roku 1990.<sup>156</sup>

V kronice nalezneme kromě zápisů oficiálních kronikářů i zápisy o vizitacích a vlastnoruční zápis Ing. Jan Tichoty, který shrnul politické dění v Československu během komunistického režimu.<sup>157</sup>

### **Školní kronika II. střední školy Přeštice 1940–1950<sup>158</sup>**

Původcem kroniky byly Měšťanská škola dívčí Přeštice (1940–1948), Obecná škola dívčí Přeštice (1940–1945), II. Střední škola Přeštice (1949–1950). Zápisy v pamětní knize začínají školním rokem 1940–1941 a pamětní kniha byla dovedena do školního roku 1949–1950, přičemž tento školní rok nebyl dokončen. Poslední věta nebyla ani dopsána. V současné době je kronika uložena ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích.

Knihy má vazbu hnědé barvy. Uprostřed přední strany desek je vytlačen zlatý nápis: „*Pamětní kniha*“. Pod tímto nápisem je vytlačená zlatá květina. Kronika byla napsána na papíře a jednotlivé listy v knize nebyly paginovány, proto byla uvedena v citacích foliace. Kronika byla psána česky. Zápisy nedoplňují žádné fotografie ani kresby, jen je přiloženo parte biskupského notáře a katecheta národní školy v Přešticích Jaroslava Štucbara.<sup>159</sup>

Kronika měla jediného kronikáře a tím byl Jan Stodolovský. V letech 1937–1940 a 1941–1950 působil jako ředitel školy na Měšťanské škole dívčí a obecné škole dívčí. Po rozdělení škol pracoval jako ředitel na Měšťanské škole dívčí od roku 1945 do 1950.<sup>160</sup> Úprava textu je v celé kronice jednotná. Zápisy v kronice byly seřazeny chronologicky a byly rozděleny dle školních roků. Text byl zarovnan do bloku a rozdělen na odstavce. Školní rok 1944–1945 obsahuje zápisy nejen školního charakteru, ale i informace o náletech v Přešticích, uprchlících, pochodu smrti a osvobození Přeštice americkou armádou.

---

<sup>156</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 345.

<sup>157</sup> *Tamtéž*, s. 356-7.

<sup>158</sup> SOKA Blovice, Měšťanská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Pamětní kniha II. SŠ Přeštice, sig. ukn 48.

<sup>159</sup> *Tamtéž*, fol. 38.

<sup>160</sup> Karel NAXERA (a kol.), Školy na Přešticku, Přeštice 2010, s. 88.

### 3.1.2 Kroniky z okolních obcí

Následující část obsahuje popisy kronik z okolí města Přeštice. První představovaná je *Kronika obce Chlumčany 1925–1945*,<sup>161</sup> poté *Kronika obce Červené Poříčí*<sup>162</sup> a *Kronika obce Lužany*.<sup>163</sup> Všechny tři kroniky se v současné době nacházejí ve Státním okresním archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích.

#### Kronika obce Chlumčany 1925–1945

Následující seznam kronikářů je řazen chronologicky podle období, po které do kroniky zapisovali. Rozsah jejich zápisů v kronice je uveden v poznámce. Prvním kronikářem byl Antonín Kožíšek (1925–1926),<sup>164</sup> poté František Sobíšek (1927–1935),<sup>165</sup> František Augustin (1935–1938),<sup>166</sup> neznámý pisatel (?),<sup>167</sup> poté opět František Augustin (1945).<sup>168</sup> Později doplnil kronikář František Ausperger záznamy z dob protektorátu. Byl ale oficiálně kronikářem druhého dílu kroniky (*Kronika obce Chlumčany 1956–1967*), a to v letech 1960–1963. Rozsah jeho záznamů v *Kronice obce Chlumčany 1925–1945* je od strany 138 do strany 196. Podle zápisu na úvodním listu byla kronika zřízena již 30. ledna 1920 na základě zákona č. 80/1920. První zápisy byly zapsány až roku 1925.<sup>169</sup>

Roku 1940 měly být všechny obecní kroniky na základě nařízení č. 129 247.IV odevzdány na příslušném okresním úřadě,<sup>170</sup> tj. okresní úřad v Přešticích. Chlumčanská kronika však odevzdána nebyla. Po celou dobu nacistické okupace byla uschována nejprve u pana Václava Bárty, později u kronikáře Františka Augustina.<sup>171</sup> V průběhu

---

<sup>161</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945.

<sup>162</sup> SOKA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923-1964, inv. č. 17, sig. OK 17.

<sup>163</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14.

<sup>164</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 1–27.

<sup>165</sup> *Tamtéž*, s. 27–40.

<sup>166</sup> *Tamtéž*, s. 41–100.

<sup>167</sup> *Tamtéž*, s. 105–133.

<sup>168</sup> *Tamtéž*, s. 134–137.

<sup>169</sup> *Tamtéž*, úvodní list.

<sup>170</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 26.

<sup>171</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 134.

zmíněného období nebyla kronika vedena, zápisy z této doby byly zapsány zpětně až kronikářem Františkem Auspergerem.<sup>172</sup>

V knize *Kronika obce Chlumčany 1956–1967* byl učiněn zápis o osudu vazby knihy. Původně byla kniha velmi objemná, obsahovala 600 stran. Bohužel vazba knihy byla značně poškozena, že bylo nutné knihu rozdělit na dva díly a oba díly opatřit novou vazbou. Vazba knihy tedy není původní z roku 1920, kdy byla kronika založena.<sup>173</sup> Kniha byla svázána do červených desek se zlatými rohy. Na deskách je umístěn nápis: *Pamětní kniha obce Chlumčany I.*

Kronika byla paginována v pravém horním rohu. Grafický způsob provedení paginace se několikrát proměnil. Listy 1–36 jsou paginovány ručně, 37–99 razítkem různými barvami černě a fialově, listy 100–199 paginovány opět ručně. Kronika obsahuje i několik prázdných listů a to 101–104, 153, a 197–298. V citacích jsem užila tuto paginaci. V kronice jsou také kresby,<sup>174</sup> vlepěné obrázky<sup>175</sup> a jeden novinový výstřižek.<sup>176</sup>

První kronikář Antonín Kožíšek pracoval v Chlumčanech jako učitel, vedení kroniky se věnoval jen jeden rok.<sup>177</sup> Kronikář text zarovnal do jednoho bloku a členil ho do odstavců. Na vnějším okraji listu bylo vynecháno místo pro poznámky. Obsahem jednotlivých poznámek je ve většině případů nadpis nebo letopočet. Svým umístěním usnadňují celkovou orientaci v textu. Zápisy za sebou chronologicky navazují. Obsah začíná popisem nejstarších dějin obce Chlumčany. Antonín Kožíšek uvedl, že informace čerpal ze školní kroniky.<sup>178</sup> Dále je zpětně vylíčen průběh událostí v obci za první světové války, soupis padlých, zřízení pomníku padlým a události po válce až do roku 1926.

Druhým kronikářem byl ustanoven 16. ledna 1927 František Sobíšek. Nepocházel však z Chlumčan, František Sobíšek se narodil 22. května 1885 v Sedlci. Bojoval v první světové válce a byl roku 1914 zraněn v Srbsku. Po uzdravení působil

---

<sup>172</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 138.

<sup>173</sup> SOKA Blovice, MNV Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1956–1967, inv. č. 18, s. 2.

<sup>174</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 154–155.

<sup>175</sup> *Tamtéž*, s. 61, 65, 89, 90–91.

<sup>176</sup> *Tamtéž*, s. 78.

<sup>177</sup> *Tamtéž*, s. 27.

<sup>178</sup> SOKA Blovice, ZŠ Chlumčany, Kronika farní a obecné školy Chlumčany 1780–1899, inv. č. 78.

jako úředník v Dobřanských kaolínkách. Ve volbách roku 1923 byl zvolen do zastupitelstva obce Chlumčany.<sup>179</sup>

František Sobišek dodržoval stejnou úpravu textu jako jeho předchůdce. Obsahem popisovaných událostí byl nejprve zpětně napsaný popis voleb z roku 1923, kterých se zúčastnil jako zapisovatel. Poté následují informace hlavně o nezaměstnanosti a cenách potravin. Za zajímavé považují záznamy o obecní knihovně. Poslední záznam pojednával o volbách do poslanecké sněmovny z roku 1935.<sup>180</sup>

Ze zápisů třetího kronikáře Františka Augustina je patrná snaha kroniku graficky povznést zajímavými grafickými prvky. František Augustin se narodil v Málkově 16. března 1894. Dne 7. července 1913 dokončil učitelský ústav v Plzni a téhož roku v říjnu nastoupil na výkon vojenské služby. Bojoval v první světové válce a roku 1916 vstoupil do československých legií v Rusku. Vrátil se zpět do vlasti 15. července 1920. V Chlumčanech působil jako řídicí učitel od 1. července 1932.<sup>181</sup>

Úprava textu zůstala až na pár detailů stejná, jen část s textem byla orámována jednoduchou čarou. Jeho zápisy jsou velice podrobné. Zápisy pojednávají o tehdejších dění v obci, a hlavně o cenách potravin. Za důležité považují seznamy legionářů z obce, soupisy jmen živnostníků a jejich živností. Zápisy roku 1937 nebyly dokončeny.

Po několika vynechaných stránkách začíná zápis od neznámého zapisovatele. Popsané události informují o roku 1938, ne však o životě v obci, ale politických událostech v Československu, které jsou dnes snadno dohledatelné.

Vedení kroniky se po osvobození ujal opět František Augustin. Jeho nové záznamy z doby po osvobození popisují rok 1938 a 1939. Obsahem jsou informace o narozených a zemřelých z roku 1938 a o počasí.

Ve vedení kroniky pokračoval kronikář František Ausperger. Kronikářem byl ustanoven 19. dubna 1960. Zapisoval i do druhého dílu kroniky. Narodil se roku 1896 v Račanech (okres Přeštice). Vyučil se zedníkem a do Chlumčan se přizemil roku 1924. František Ausperger pracoval ve Škodových závodech v Plzni a později v chlumčanské

---

<sup>179</sup> SOkA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 27–28.

<sup>180</sup> *Tamtéž*, s. 40.

<sup>181</sup> *Tamtéž*, s. 70.



keramičce. Od roku 1949 byl v invalidním důchodu a roku 1950 začal vést dokonce lidovou knihovnu v Chlumčanech. Od roku 1959 působil jako vrátný v psychiatrické léčebně v Dobřanech.<sup>182</sup>

Zápisy v kronice dovedl jen do roku 1945 (původně zamýšlel až do roku 1955). Informace pro toto období čerpal nejvíce z paměti občanů, knih a protokolů.<sup>183</sup> Z počátku nejsou záznamy řazeny chronologicky za sebou (hlavně roky 1939 a 1940). Obsah popisuje dobu okupace, ač stručně. Zmiňuje i odboj v Chlumčanech a prohlídky gestapa po atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Ke konci války záznamy pojednávají o bombardování spojeneckými letci. Velice podrobně popsal František Ausperger i pražské povstání. O osvobození Chlumčan americkou armádou píše nezaujatě, zmínil se o dobrých vztazích mezi chlumčanskými občany a americkými vojáky. Z jeho záznamů rozhodně není patrné, že by byly pod vlivem tehdejší ideologie.

### **Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964**

Vedením kroniky byli pověřeni celkem čtyři kronikáři. První byl Václav Strejč (1923–1949),<sup>184</sup> poté sourozenci Jan Štrait (1950)<sup>185</sup> a po něm jeho bratr Karel Štrait (1953–1958)<sup>186</sup> a posledním kronikářem byl Václav Pech (1959–1964).<sup>187</sup>

Roku 1940 byla kronika odevzdána na okresním úřadě v Přešticích na základě nařízení vydaného téhož roku.<sup>188</sup> Události z let 1940–1945 byly dopsány zpětně a z paměti.<sup>189</sup> Navrácena byla v listopadu 1945.<sup>190</sup> Dnes je uložena v SOkA Blovice.

Kronika byla svázána do modrých desek s nápisem: *Pamětní kniha obce Červ[ené] Poříčí*. Kniha byla psána mezi léty 1923–1963. Kronika začíná paginací od

---

<sup>182</sup> SOkA Blovice, MNV Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1956–1967, inv. č. 18, s. 98.

<sup>183</sup> *Tamtéž*, s. 98.

<sup>184</sup> SOkA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 3–184.

<sup>185</sup> *Tamtéž*, s. 185–193.

<sup>186</sup> *Tamtéž*, s. 194–279.

<sup>187</sup> *Tamtéž*, s. 280–408.

<sup>188</sup> V. PUBAL, *Kroniky*, s. 27.

<sup>189</sup> SOkA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 103.

<sup>190</sup> T. HROMÁDKA, *Kroniky*, s. 12.

čísla 3, nelze bohužel určit, kdo kroniku ostráňoval. Paginace se nachází vždy na horním rohu vnější strany listu. V textu Václava Strejce se nalézají i poznámky, a to provedené červenou pastelkou. Autor těchto poznámek je neznámý a v textu vyloženě opravoval pravopisné chyby.<sup>191</sup>

Úprava textu není v celé kronice jednotná. Prvním kronikářem byl Václav Strejc. Jeho zápisy byly zarovnané do jednoho bloku a nadpis obsahují jen první dvě části pojednávající o nejstarších dějinách obce<sup>192</sup> a úvod ke kronice. Nadpisy nejsou nijak zdobené ani graficky zvýrazněné. V části „úvod“ nalezneme po levé straně listu poznámky. Jsou to letopočty k jednotlivým záznamům, nejspíše byly takto zaznamenány na okraji, aby sloužily ke snazšímu vyhledávání v textu. Zápisy z jednotlivých let totiž nejsou vůbec odděleny. K tomu dochází až s rokem 1934, kdy byl letopočet umístěn jako nadpis a poté následují zápisy v chronologickém pořadí.<sup>193</sup> Další změna ve struktuře textu nastala u zápisů o nacistické okupaci, jež byly dopsány zpětně.<sup>194</sup> Počátek této části, který popisuje stravování za nacistické okupace v Červeném Poříčí a odvod povinných dodávek zemědělských produktů,<sup>195</sup> není nijak logicky strukturován. Zbytek je již rozdělen na kapitoly s názvy: „Odvod koní“, „Dodávka husí“, „Bezpečnost“, „Občanské legitimace“, „Lesy“, „Smýšlení lidu“, „Persekuce“ a „UNR[R]A“.<sup>196</sup> Kroniku vedl Václav Strejc i v poválečném období oficiálně do konce roku 1949. Hlavní náplní zápisů z poválečných let byl požár z roku 1946. Zápisy o požáru byly doplněny i o seznam poškozených domů. Dále také o seznam dárců, kteří se snažili obyvatelům obce finančně či jinak vypomoci.<sup>197</sup> Další

---

<sup>191</sup> SOKA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 34–55.

<sup>192</sup> Dle údajů z kroniky převzal informace z knihy: Adolf ŠLÉGR, *Politický okres přeštický. Vylíčení statistické, kulturní a historické zastupitelských okresů Přeštického a Nepomuckého*, Přeštice 1925.

<sup>193</sup> SOKA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 47.

<sup>194</sup> *Tamtéž*, s. 103–131.

<sup>195</sup> Požadavky válečného hospodářství na zemědělskou produkci měly za následek přísnější kontroly produkce, pevné ceny a nucené dodávky na území Protektorátu Čechy a Morava. Nový systém dodávek byl zaveden roku 1943, hodnota rolníkovi produkce však musela dosahovat určité výše. Pokud byla plněna nadměrně, byly dodávky zvýšeny. Když dodávky splněny nebyly, nastal finanční postih. Více: Detlef BRANDES, *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika a odboj 1939–1945*, Praha 1999, s. 375.

<sup>196</sup> SOKA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 103–131.

<sup>197</sup> *Tamtéž*, s. 134–137.

záznamy obsahují popis poválečné bídy a nedostatku základních věcí a potravin, velké sucho, ale například i zřízení obecního rozhlasu.

Rok 1949 musel zapsat už jeho nástupce Jan Štrait, ač byl Václav Strejc stále oficiálním kronikářem.<sup>198</sup> Jan Štrait se narodil v Červeném Pořící 8. června 1899. Dokončil obecní školu ve Švihově. Od roku 1919 pracoval na císařském velkostatku do roku 1925, poté až do roku 1940 na vlastním hospodářství. Během nacistické okupace až do roku 1944 pracoval u lesní správy, kde utrpěl zranění pravé ruky. Tato skutečnost ovlivnila jeho rukopis, sám o tom píše i ve svém záznamu z roku 1949, že jeho ruka musela být dvakrát operována a chvěje se.<sup>199</sup> Ve vedení kroniky pokračoval jeho bratr Karel Štrait.

Karel Štrait se narodil se roku 1903. Vyučil se kovářem na státním velkostatku. Poté pracoval ve Škodových závodech v letech 1925 až do 29. října 1929, kde mu při práci byla uražena pravá ruka. Následně byl uznán invalidou ve 26 letech. Do dalšího zaměstnání nastoupil jako hlídač roku 1942 v Hospodářském družstvu ve Švihově.<sup>200</sup>

Karel Štrait zachoval stejnou úpravu textů jako jeho předchůdci. Zpětně dopisoval roky 1951 a 1952, což se projevilo na obsahu záznamů o nich. Zápisy zmiňovaných let pojednávají hlavně o úmrtích a pohřbech v obci.<sup>201</sup> Pozdější události (od roku 1953) byly napsány již podrobněji. Kronikář se hodně zaměřoval na počasí a také každodenní život v obci. Nechybí klasické události odpovídající tehdejší době, např. prvomájový průvod, zápisy ze schůzí, zemědělské práce a plnění dodávek a kultury v obci.

Poslední kronikář Václav Pech vedl kroniku od roku 1959. Úpravu textu ponechal stejnou, tedy vždy po levé straně listu umístil datum jednotlivého zápisu. Text samotný je opět zarovnán do jednoho bloku a často věta zasahuje až k okraji listu. Na rozdíl od svého předchůdce věnoval větší pozornost různým spolkům v obci a jejich kulturním akcím.

---

<sup>198</sup> SOKA Blovice, AO Červené Pořící, Kronika obce Červené Pořící (1912) 1923-1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 190.

<sup>199</sup> *Tamtéž*, s. 191.

<sup>200</sup> *Tamtéž*, s. 194.

<sup>201</sup> *Tamtéž*, s. 195–196.

Kronika obsahuje i vzpomínku z 20. května 1947, kterou napsala Marie Štraitová.<sup>202</sup>

### **Kronika obce Lužany 1. díl**

Kronika byla obcí Lužany založena roku 1928. Roku 1940 musela být kronika odevzdána na základě nařízení na okresním úřadě v Přešticích.<sup>203</sup> Postupně byla vedena následujícími kronikáři. Eduardem Panuškou (1928–1932),<sup>204</sup> Bohumilem Weberem (1932–1940),<sup>205</sup> Karlem Velkobrodským (1946–1949),<sup>206</sup> poté následují dva anonymní pisatelé, kteří zaznamenali roky 1950 a 1951. Bohužel neuvedli dataci, kdy záznamy zapsali.<sup>207</sup> Po nich vedl kroniku František Kovařík, o němž není známo, kdy mu bylo psaní kroniky přiděleno. Zapsal roky 1952–1960.<sup>208</sup> Po něm vedla kroniku jeho dcera Marie Kovaříková (1962–1967).<sup>209</sup> Kroniku zakončil Josef Stehlík (1968–1969).<sup>210</sup> Dnes je uložena v SOkA v Blovicích.

Kniha je vázána v deskách zelené barvy s nápisem: *Pamětní kniha obce Lužan*. Kronika byla paginována ručně a je umístěna v horním rohu na vnější straně listu. Napsána byla celá česky. Do kroniky bylo vlepeno parte několika občanů obce, např. Václava Votavy,<sup>211</sup> Josefa Tykvarta,<sup>212</sup> Ladislava Vondráčka,<sup>213</sup> Josefa Brabence<sup>214</sup> a Josefa Franka.<sup>215</sup> Další vlepenou přílohou jsou kandidátní listy z voleb konaných roku 1929.<sup>216</sup>

První kronikář Eduard Panuška zarovnal text do jednoho bloku a ponechal místo na vnějším okraji listů. Začátek kroniky je rozdělen tematicky. Kronikář shrnul napřed

---

<sup>202</sup> SOkA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923-1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 101.

<sup>203</sup> SOkA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 129.

<sup>204</sup> *Tamtéž*, s. 1–109.

<sup>205</sup> *Tamtéž*, s. 110–128.

<sup>206</sup> *Tamtéž*, s. 128–159.

<sup>207</sup> *Tamtéž*, s. 190–196.

<sup>208</sup> *Tamtéž*, s. 197–252.

<sup>209</sup> *Tamtéž*, s. 253–353.

<sup>210</sup> *Tamtéž*, s. 354–396.

<sup>211</sup> *Tamtéž*, s. 73.

<sup>212</sup> *Tamtéž*, s. 76.

<sup>213</sup> *Tamtéž*, s. 86.

<sup>214</sup> *Tamtéž*, s. 88.

<sup>215</sup> *Tamtéž*, s. 96.

<sup>216</sup> *Tamtéž*, s. 106.

soudobé údaje o obci Lužany, následuje vylíčení nejstarších dějin obce Lužany<sup>217</sup> a další část je věnována lužanskému rodákovi Josefu Hlávkovi. Následují další témata ze života a dění v obci. Po tomto obsáhlém shrnutí následují zápisy od roku 1928 řazené chronologicky.

Druhý kronikář Bohumil Weber zachoval úpravu textu jako jeho předchůdce. Zápisy zapisuje dle jednotlivých let v chronologickém pořadí. Letopočet slouží jako nadpis a pak následují zápisy. Zpětně zaznamenal období 1930-1932. Všechny jeho zápisy byly zapsány stručně. Obsah zápisů se týká života v obci, nejvíce se věnuje úmrtí různých občanů z obce, nechybí také údaje o volbách anebo údaje ze sčítání lidu z roku 1930.

Karel Velkobrodský převzal vedení kroniky po nacistické okupaci. Vedením kroniky byl pověřen na sklonku roku 1946.<sup>218</sup> Dobu protektorátu zapsal zpětně, popsal celkové dění v obci, a i několik osobních zkušeností např. osobní zkušenost s domácí prohlídkou v roce 1942. Karel Velkobrodský byl učitel, ve svých zápisech se proto věnoval i záležitostem spojených se vzděláváním. Popsal i poměry na velkostatku v Lužanech nebo maďarskou vojenskou nemocnici, která také z části sídlila v budově školy, kde bydlel se svojí rodinou.

Následující dva anonymní pisatelé zachovali předešlou úpravu textu. Nadpisem byl letopočet, poté jednotlivé zápisy členěné do odstavců. Text byl zarovnán do jednoho bloku a při vnější straně listu bylo ponecháno místo na poznámky. Oba pisatelé ve svých zápisech řeší počasí, zemědělství a úmrtí osob v obci.

František Kovařík úpravu textu porušil tím, že okraj pro poznámky umístil vždy na levou stranu listu. Jeho předchůdci nechávali okraj vždy po vnější straně. Jinak je text zarovnán do jednoho bloku a po celou dobu vedení kroniky se věnuje základním čtyřem tématům: „*Povětrnostní poměry*“, „*Zemědělství*“, „*Oslavy, přednášky, kultura a sport*“ a „*Zemřelí*“. Velká pozornost byla také věnována cenám jednotlivých potravin, které byly zaznamenány do tabulek.<sup>219</sup>

---

<sup>217</sup> Dle údajů z kroniky informace převzal z knihy: Adolf ŠLÉGR, *Politický okres přeštický. Vylíčení statistické, kulturní a historické zastupitelských okresů Přeštického a Nepomuckého*, Přeštice 1925.

<sup>218</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 129.

<sup>219</sup> *Tamtéž*, s. 233–237, 246–251.

Vedení kroniky po svém otci Františku Kovaříkovi převzala roku 1962 Marie Kovaříková. Z jejích zápisů je patrná snaha kroniku povznést jak graficky, tak i obsahem. Do kroniky vlepovala i fotografie.<sup>220</sup> Obsah je oproti záznamům jejího otce bohatší a rozmanitější. Úpravu textu zachovala až na pár odlišností stejnou. Okraje textu byly ponechány při vnější straně stránek širší a jen na stranách 305–316 byly odděleny svislými čarami. Jednotlivá témata zápisů od sebe byla oddělována krátkými příčnými čarami.

Posledním kronikářem byl Josef Stehlík. Kroniku začal vést roku 1968. Úprava textu u roku 1968 zůstala zachována ve stejném stylu, jako u jeho předchůdců. Kromě klasických okrajů ponechal i širší při vnějším okraji stran. Pouze u roku 1969 oddělil vnější okraj listu svislou čarou od textu po celé délce stránky. Jednotlivé zápisy mají vždy podtržený nadpis. Oba roky se obsahem neliší. Věnoval se především tématům spojených se životem v obci, přičemž popisu počasí a přírodních podmínek byl věnován velký prostor. V pozadí nezůstaly ani různé stavby a popis životní úrovně v obci, školy a různých veřejných a kulturních akcí.

### 3.2 Hlášení SNB Přeštice<sup>221</sup>

Hlášení Sboru národní bezpečnosti (dále jen SNB)<sup>222</sup> z okresního velitelství v Přešticích bylo výsledkem dotazníkové akce, která se uskutečnila roku 1946. Cílem celé akce bylo shromáždění důkazního materiálu a zmapování pochodů a transportů smrti na našem území.<sup>223</sup>

Zájem na vyšetřování a prvotní popud ke sběru materiálu byl iniciován ze zahraničí, konkrétně československým důstojníkem kapitánem Jiřím Sušickým, který toto času působil jako delegát při Pátrací ústředně pro Německo (Central Tracing Bureau).<sup>224</sup> Mezi jeho úkoly mimo jiné patřilo i pátrání po československých občanech

---

<sup>220</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 260, 279, 282.

<sup>221</sup> NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.

<sup>222</sup> Sbor národní bezpečnosti byl vytvořen jako výkonný orgán správy národní bezpečnosti (okresních a zemských národních výborů). Úkolem bylo zachovávat na území Československé republiky bezpečnost a pořádek. Okresní stanice SNB byla vedena důstojníkem. Více: Pavel MACEK – Lubomír UHLÍŘ, *Dějiny policie a četnictva IV. Československo (1945-1989)*, Praha 2011, s. 38–39, 41.

<sup>223</sup> T. FEDOROVÍČ, s. 102.

<sup>224</sup> Central Tracing Bureau nebo česky Ústřední pátrací kancelář byla při mezinárodní organizaci UNRRA. Více: I. MALÁ – L. KUBÁTOVÁ, *Pochody*, s. 12.

na území všech čtyř okupačních zón Německa a po cizích státních příslušnících na území Československa. Dne 18. března 1946 kapitán Jiří Sušický pověřil repatriační oddělení Ministerstva sociální péče a ochrany práce rekonstrukcí pochodů a transportů smrti.<sup>225</sup>

Problematika pochodů a transportů smrti byla svěřena Národní pátrací službě, což bylo pátrací oddělení Ministerstva sociální péče a ochrany práce. Zájem byl soustředěn hlavně na pochody a transporty, které byly vedeny přes území Československé republiky, nebo ty, kterých se účastnili občané Československé republiky. Národní pátrací služba měla mimo jiné také na starost péči o vězně z koncentračních a pracovních táborů, pracovníky odvedené na nucené práce do Německa a také hledání pohřešovaných dětí.<sup>226</sup>

Rekonstrukce pochodů a transportů smrti proběhla roku 1946 na základě dvou dotazníkových akcí, z nichž jen druhá dotazníková akce byla určena pro stanice SNB. První dotazník byl vytvořen pro účastníky pochodů smrti československé státní příslušnosti a jako adresáti byli vybráni členové Svazu osvobozených politických vězňů.<sup>227</sup> Cílem tohoto dotazníku bylo získat údaje potřebné pro zjištění počtu pochodů smrti, kterých se zúčastnili českoslovenští občané, a dále také získat informace o nezvěstných vězňích, trasách pochodů a popřípadě lokace hromadných hrobů. Otázky prvního dotazníku byly v podstatě stejné, jako otázky druhého dotazníku, jen poslední otázka byla určena pro místní přednosta železničních stanic. Příložené výpovědi přednostů stanic měly být protokolárně potvrzeny.<sup>228</sup>

Kroky ohledně druhého dotazníku byly učiněny o měsíc déle než u prvního dotazníku, a to v dubnu 1946. S pomocí Ústřední zemské úřadovny státní bezpečnosti bylo celkem 1500 formulářů druhého dotazníku rozesláno na stanice SNB v Čechách a na Moravě. Cílem druhé dotazníkové akce bylo získat informace nejen o pochodech smrti, ale i o vlakových transportech, které projížděly naším územím.<sup>229</sup>

---

<sup>225</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 98.

<sup>226</sup> *Tamtéž*, s. 97.

<sup>227</sup> *Tamtéž*, s. 98.

<sup>228</sup> I. MALÁ — L. KUBÁTOVÁ, *Pochody*, s. 15–16.

<sup>229</sup> *Tamtéž*, s. 16.

Celkem bylo doručeno do 15. června 1946 od Svazu osvobozených politických vězňů 480 odpovědí a 590 z jednotlivých stanic SNB.<sup>230</sup> Dotazníky z obou akcí měly být dle plánu zaslány do evidenčního referátu k B. Brumlíkové, která byla 20. dubna 1946 pověřena shromážděním a zpracováním celého materiálu. Vyhotovená zpráva na základě dat z dotazníků měla být zaslána kapitánu Jiřímu Sušickému do Central Tracing Bureau v Arolsensu.<sup>231</sup>

V průběhu pátrání po pohřešovaných spojeneckých a československých státních příslušnících dostávalo pátrací oddělení Repatriačního odboru Ministerstva ochrany práce a sociální péče i informace o zločinech spáchaných na vězňích jejich doprovodem (kápy, příslušníky SS, vojáky, četníky nebo civilisty). Jména těchto pachatelů byla také zaznamenávána v některých dotaznících velitelství. Tyto údaje byly později použity jako podklady pro vyšetřování konkrétních zločinů.<sup>232</sup>

Úsilí postihnout konkrétní aktéry zločinů probíhalo od šedesátých let. Vyšetřování bylo v kompetenci StB za spolupráce Svazu bojovníků za svobodu, ale i zahraničních organizací – Ústředny zemských justičních zpráv v Ludigsburgu, Hlavní polské komise pro vyšetřování hitlerovských zločinů v Polsku, nebo Ministerstva státní bezpečnosti Německé demokratické republiky (Stasi). V souvislosti s vyšetřováním proběhl další sběr informací, konkrétně v prosinci 1972 byla zveřejněna výzva v denním tisku: *Hledají se svědci pochodu smrti.*<sup>233</sup>

Hlášení stanic SNB dodnes zůstávají neocenitelným pramenem pro studium pochodů a transportů smrti. V současné době jsou hlášení uložena v Národním archivu v Praze ve sbírce Okupační vězeňské spisy (dále jen OVS). V současnosti se sbírka znovu inventarizuje a inventáře umístěné na webových stránkách badatelna.eu jsou neplatné. Pro citování bylo proto zvoleno číslování použité na jednotlivých kartonech, ne dle inventárních pomůcek uvedených na výše zmíněném webu.

---

<sup>230</sup> F. NEDBÁLEK, *Železniční transporty*, s. 56.

<sup>231</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 97–98.

<sup>232</sup> *Tamtéž*, 102.

<sup>233</sup> *Tamtéž*, s. 103–104.



### **3.3 Rozhovory s přeštickými pamětníky**

Pro tuto práci byly uskutečněny dva rozhovory, a to s Petrem Blažkem a Jiřím Bělem. Oba narátoři byli v době popisovaných událostí ještě děti. Rozhovory byly uskutečněny v domácím prostředí narátorů. Doslovné přepisy rozhovorů se nacházejí v přílohách s komentářem k rozhovoru a ediční poznámkou.<sup>234</sup> Nahrávky rozhovorů se nacházejí v osobním archivu autorky, a to v elektronické podobě uloženy na datovém nosiči. Zmíněné nahrávky nebudou na přání narátorů zpřístupněny veřejnosti.

---

<sup>234</sup> Doslovné přepisy obou rozhovorů se nalézají v přílohách na straně 72–81.

## 4 POCHODY SMRTI NA PŘEŠTICKU

Tato kapitola obsahuje posouzení hodnověrnosti zápisů jednotlivých kronikářů, představení pamětníků, stručné představení *Hlášení SNB Přeštice* a následnou rekapitulaci

### 4.1 Záznamy z kronik a jejich kritika

V této části budou popsány jednotlivé nalezené záznamy o pochodech smrti. Pro lepší orientaci v textu byly jednotlivé záznamy orámovány a očíslovány. Nejdříve bude uvedeno celkem šest záznamů ze čtyř přeštických kronik, a to z *Pamětní knihy I. 1870–1938 (1945)* záznamy č. 1 a 2, z *Farní kroniky Přeštice 1862–1993* záznam č. 3, ze *Školní kroniky II. střední školy Přeštice 1940–1950* záznam č. 4 a z *Kroniky obce Přeštice 1840–1959* záznam č. 5 a 6. Po těchto záznamech následují záznamy z kronik okolních obcí. Jedná se o *Kroniku obce Chlumčany 1925–1945* se záznamem č. 7, *Kroniku obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964* se záznamem č. 8 a *Kroniku obce Lužany I. díl* se záznamem č. 9

#### Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)

##### Záznam č. 1

*Přes Přeštice ubírají se stále velké transporty zajatců Rusů, Maďarů, Angličanů, Kanadánů i Černochoů.<sup>235</sup>*

##### Záznam č. 2:

*27/4 Přešli přes Přeštice opět zajatci 1.) Slováci (povstalci), 2. Rusové 3) Černoši. Za velkého jáсотu byli již nadšeně přivítáni na náměstí velkým davem lidu. Něm[ečtí] vojáci [?] dvakrát vystřelili na výstrahu do vzduchu.<sup>236</sup>*

Václav Sedláček zapsal do *Pamětní knihy I. 1870-1938 (1945)* dva záznamy o pochodech smrti. Nejprve však je nutno napsat, že záznamy o pochodech smrti byly

<sup>235</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, *Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)*, s. 643.

<sup>236</sup> *Tamtéž*, s. 644.

zařazeny do poslední kapitoly s názvem „*Doplňky zájmy – veřejné – domácí – světové – různé – konec války – mír – nová Evropa*“ (dále jen „*Doplňky*“).<sup>237</sup> Tato kapitola popisuje události od roku 1940 do 1945. Bohužel na konci této kapitoly nebyl učiněn zápis o tom, kdy byly informace do kroniky zapsány. O tom, že zápisy v kapitole „*Doplňky*“ byly psány v průběhu druhé světové války, svědčí hned několik zápisů: „*Není možno dnes něco určitého prorokovat, ale jisté a určité jest, že válka se blíží rychle ke konci.*“<sup>238</sup> nebo „*R[ok] 1944 jeví se ve všem hrozný nedostatek a bude-li trvati ještě válka příští zimu 1944-45, pak to bude jistě nejvyš kritické.*“<sup>239</sup> Dalším důkazem je i nadpis jednoho oddílu: „*V přítomné době – koncem měsíce července 1944.*“<sup>240</sup> Lze tedy logicky vyvodit, že kapitola „*Doplňky*“ vznikla během druhé světové války konkrétně v letech 1944 až 1945.

Na konci kapitoly „*Doplňky*“ od stránky č. 643 se nachází část, která není nijak zvláště graficky nebo jinak odlišena. Tento oddíl popisuje události v dubnu roku 1945. Všechny záznamy jsou chronologicky řazené den po dni, reflektují tehdejší události ve městě Přeštice a blízkém okolí. V této části se nacházejí i oba zmíněné záznamy o pochodech smrti.

Údaje z *Pamětní knihy I. 1870-1938 (1945)* hlavně ze současnosti kronikáře Václava Sedláčka, konkrétně z kapitoly „*Doplňky*“ jsou hodnověrné. Popisované letecké útoky spojenců, které ve většině případů kronikář datoval, se shodují s údaji v současné literatuře. Například zápis o náletu na Dobřany datuje na noc ze 16. na 17. dubna 1943.<sup>241</sup>

*Záznam č. 1* informuje o skutečnosti, že přes Přeštice procházejí „*stále velké transporty zajatců*“.<sup>242</sup> *Záznam č. 2* je už konkrétnější a poskytuje i datum kdy zajatci přes Přeštice prošli, tj. 27. dubna 1945. Další fakt, který podporuje myšlenku, že záznamy vznikly v období války, je že v obou záznamech kronikář nepíše o „*pochodech smrti*“, ale o „*transportech zajatců*“. Označení „*pochody smrti*“ nebo „*transporty smrti*“ se začalo používat až v poválečném období.<sup>243</sup>

---

<sup>237</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, *Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)*, s. 616–645.

<sup>238</sup> *Tamtéž*, s. 617.

<sup>239</sup> *Tamtéž*, s. 633.

<sup>240</sup> *Tamtéž*, s. 636.

<sup>241</sup> *Tamtéž*, s. 619. Údaj souhlasí v: J. JIRÁK, *Osvobození*, s. 86.

<sup>242</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, *Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945)*, s. 643.

<sup>243</sup> T. FEDOROVÍČ, *Pochody*, s. 86.

Kronikář Václav Sedláček nespécifikoval, zda byl sám svědkem této události nebo zda získal informace zprostředkovaně.

### Farní kronika Přeštice 1862–1993

#### Záznam č. 3

„Dne 28. dubna 1945 byli přes Přeštice od Klatov k Plzni vedeni německými vojáky zajatci: Slováci, Rusové a černoši. V Přešticích bylo vzrušení. Lidé jim šli naproti. Mladý Pruner cloumal jedním vojákem německým. Poté bylo zastaveno učitelem Marešem auto s německými vojáky. Dne 29. dubna byla věc vyšetřována 2 německými důstojníky, kteří hrozili, že sem přijde oddíl vojáků z Dobřan s dělem. Starostovi Čermákovi se však podařilo vše uklidnit, když se zavázal, že Přeštice budou zdarma vydržovat 9 členů německých polních četníků, kteří zde budou bdít nad pořádkem.“<sup>244</sup>

Jeden záznam o pochodu smrti zanechal i ve *Farní kronice Přeštice 1862–1993* děkan Antonín Chlebeček. Přeštickým děkanem se stal 15. dubna 1944.<sup>245</sup> Děkan Antonín Chlebeček bohužel neuváděl u svých zápisů dataci jejich zapsání. Přibližné časové rozmezí lze zjistit ze záznamů o vizitacích, které dataci obsahují. *Záznam č. 3* se nachází v dolní části listu na straně č. 331. Společně s ostatními záznamy byl umístěn mezi dvěma údaji o vizitaci. První vizitace byla datována na 14. června 1945 a druhá na 11. června 1946. Logicky tedy zápis vznikl mezi léty 1945 a 1946.

Jiné údaje v kronice děkanem Antonínem Chlebečkem lze považovat za pravdivé. Ze všeobecných informací uvedl správně datum jmenování pražského arcibiskupa ThDr. Josefa Berana.<sup>246</sup>

Záznam č. 3 lze pokládat za hodnověrný, údaje uvedené v zápisu, tedy jméno tehdejšího starosty Čermáka<sup>247</sup> se shoduje, stejně jako jméno učitele Arnošta Mareše.<sup>248</sup> Problém s hodnověrností nastává až u jména „Pruner“. Ve vzpomínce *Nesměl jsem se*

---

<sup>244</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 331.

<sup>245</sup> *Tamtéž*, s. 329.

<sup>246</sup> *Tamtéž*, s. 335. Údaj souhlasí v: Dagmar PERSTICKÁ, *Osobnosti. Nositelé Řádu Tomáše Garrigue Masaryka 1991 a 1992*, Brno 1993, s. 22.

<sup>247</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, 120.

<sup>248</sup> Učitel Arnošt Mareš učil na Hlavní škole v Přešticích. Více: SOKA Blovce, Měšťanská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Školní kronika II. SŠ Přeštice 1940–1950, fol. 13.

*bát*<sup>249</sup> popisuje podobnou fyzickou konfrontaci s německým vojákem, ale udává jméno Arne Brunner. Ovšem popis konfrontace je u každého odlišný. Děkan Antonín Chlebeček píše, že „*mladý Pruner cloumal jedním vojákem německým*“.<sup>250</sup> Oproti tomu ve vzpomínce *Nesměl jsem se bát*: „*Také jsem tam vyrazil a byl svědkem frajerského kousku mladého Arne Brunnera, na kterého jeden z německých dozorců vytáhl pistoli. Arne chytil Němce pod krkem a řekl něco jako: „Zastrč tu bouchačku, chlapečku, je s vámi konec!*“<sup>251</sup>

## Školní kronika II. střední školy Přeštice 1940–1950

### Záznam č. 4

*„Blížící se fronta se ohlašovala stále silnějším hřměním děl, transporty vojska směrem k západním hranicím, transport zajatců Rusů, barevných Francouzů z Madagaskaru, Slováků. Při zastavení u nás vznikaly incidenty mezi obyvatelstvem a doprovázejícími strážemi, když tyto nechtěly dovolit, aby zajatci byli podarováni potravinami.“<sup>252</sup>*

Jediným kronikářem *Školní kroniky II. střední školy Přeštice 1940–1950* byl Jan Stodolovský. Zápis o pochodu smrti, tedy záznam č. 4, obsahuje školní rok 1944–1945. Do školní kroniky udával údaje o dataci jen od školního roku 1945–1946. Údaj ke školnímu roku 1945–1946 byl datován na 20. července 1946. Lze tedy vyvodit, že zápis školního roku 1944–1945 nemohl být napsán po 20. červenci 1946.

Školní rok 1944–1945 se od ostatních školních roků odlišuje svým obsahem. V centru pozornosti kromě obvyklých školních údajů zůstávají i události spojené s koncem války, jako bylo zastavení vyučování kvůli hloubkovým náletům, uhelné prázdniny a ubytování národních hostů ve školní budově. Zápisy ředitele Jana Stodolovského lze považovat za hodnověrné.

K záznamu č. 4 nebylo připojeno datum, kdy pochod prošel. Na druhou stranu tento záznam potvrzuje, že proběhly „incidenty“ ve městě. Zajímavou skutečností je i

<sup>249</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky*, s. 16–17.

<sup>250</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 331.

<sup>251</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky*, s. 16–17.

<sup>252</sup> SOKA Blovice, Měšťanská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Školní kronika II. SŠ Přeštice 1940–1950, fol. 32.

určení původu francouzských zajatců, a to z Madagaskaru. Bohužel u zápisu kronikář Jan Stodolovský neuvádí, jak dospěl ke konkrétnějšímu určení původu zajatců.

### **Kronika obce Přeštice 1840-1959**

Záznam č. 5

*„Všechno nasvědčovalo tomu, že se konec Říše neodvratně blíží. Dne 28. dubna procházel naším městem tzv. transport smrti. Byli to většinou černoši. Pochod byl provázen ozbrojenými SS a za průvodem jelo nákladní auto s ozbrojenou Hitlerjugend, která mířila do lidí. Přesto lidé doprovázeli transport až na hřiště, ačkoliv vojáci vystřelili na náměstí pro výstrahu. Došlo také ke srážce s německým vojákem, když uhodil vysíleného zajatce. Lidé nosili zajatcům jídlo a vojáci se neodvážili zabránit, aby to zajatcům nedali. Průvod se ubíral na Lukavici a ve Vysoké prý zastřelili asi čtyři ubožáky, kteří nemohli dojít. V Plzni zajatce přebíral Mezinárodní Červený kříž.*

*Asi za dva dni šel městem zajatecký tábor složený většinou ze Slováků. Zastavili se tu na několik hodin a vojáci se už neodvážili bránit lidem, aby jim dali jíst.“<sup>253</sup>*

Záznam č. 6

*„Tyto dny nabídl Him[m]ler Anglii a Americe kapitulaci. A potom se události jen hrnuly. 1. máje oznamoval rozhlas, že vůdce Adolf Hitler zemřel. Toho dne snesli se u Lužan hloubkoví letci a zabili tam jednoho francouzského zajatce a čtyři koně.“<sup>254</sup>*

Autorkou záznamu č. 5 a 6 je kronikářka Božena Dvořáková. Tyto záznamy byly napsány zpětně minimálně po šesti letech. Jedná se tedy o období padesátých let dvacátého století, které bylo plné, až přímo přesycené komunistickou ideologií. Tato skutečnost se odrazila i v záznamech kronikářky Boženy Dvořákové. Uvedu jen několik ukázek jako příklad. Zajímavý je záznam o náletech spojeneckého letectva na Škodovy závody, kronikářka Božena Dvořáková pojala svůj zápis o bombardování Škodových závodů jako úmyslné ničení československého průmyslu spojeneckými letci: *„Do nepořádku a desorganisace v ústupu německé fašistické armády se přidružovaly akce spojeneckých armád, které dokončily poslední dny války největší zkázou našeho*

<sup>253</sup> SOkA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840-1959, evd. č. unk 145, s. 242.

<sup>254</sup> *Tamtéž*, s. 243

československého průmyslu: 26. dubna byl největší průmyslový podnik Škodovka rozbit anglo-americkými letci. Bylo to v době, kdy každému občanu našeho města bylo jasno, že je konec války a že nálet nebyl proveden z důvodů vojenských, ale měl sloužit k zničení československého průmyslu. Zároveň bylo bombardováno plzeňské nádraží, takže naši občané nemohli jezdit do práce, hlavně do Škodovky.<sup>255</sup>

Dalším příkladem je záznam o osvobození Přeštic americkou armádou: „Druhého dne, 6. května přijela v ranních hodinách spojka z Plzně s hlášením, že americká vojska v dopoledních hodinách přijedou do Přeštic. Revoluční národní výbor spolu s občany zajišťoval přípravy na důstojné uvítání americké armády. Ta došla do města v odpoledních hodinách. Byla to 16. elitní Harmonova divise. Pod dojmem všech událostí byla americká armáda vítána občany našeho města se smíšenými pocity a s určitým zklamáním, že nepřijela do našeho města Rudá armáda jako osvoboditelka.“<sup>256</sup>

Dalším příkladem je také záznam o odjezdu americké armády a jejich „nadutém“ způsobu života: „Počátkem června byla Harmonova elitní divise nahrazena divisí Rančerů, která se rekrutovala z převážné většiny s Němců usazených v Americe, kteří chtěli u nás zavádět americký způsob života, vyznačující se svou nadutostí. U našich občanů nezanechali dobrou vzpomínku. A proto občané našeho města s neskryvanou radostí přijali návrh SSSR na odsun americké okupační armády. Ta opustila naše město počátkem prosince.“<sup>257</sup>

Spolehlivost záznamů č. 5 a 6 od Boženy Dvořákové je tudíž sporná. Kronikářka bohužel u žádného svého záznamu neuvedla své zdroje. Dále je tu i shoda uvedeného data (28. dubna) s datem ve *Farní kronice Přeštic 1862–1993*.

Zajímavé je, že popisují i podobný obsah jako je incident s německým vojákem a přítomnost auta. Jak bylo již sděleno, zápis byl napsaný zpětně minimálně 15 let. Nelze vyloučit, že Božena Dvořáková převzala informace ze záznamu z *Farní kroniky Přeštic 1862-1993*, ale to nelze s určitostí doložit.

---

<sup>255</sup> SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštic 1945–1973, Kronika obce Přeštic 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 243.

<sup>256</sup> *Tamtéž*, s. 244.

<sup>257</sup> *Tamtéž*, s. 244.

## Kronika obce Chlumčany 1925–1945

Záznam č. 7

*„25. dubna 1945. Byl hlášen transport zajatců od Klatov k Plzni po silnici. Transport se skládal asi z 30 Slováků, kteří byli zajati při Slovenském povstání, asi ze 40 černochoů a dalších zajatců různé národnosti.*

*Zajatci byli v bídném stavu, roztrháni a hladoví, nejhůře byli oblečeni černoši, kteří byli většinou bosí, místo pláštěů staré deky přes ramena, nebo kus nějakého – hadru. Když přišla zpráva, že zajatci půjdou po silnici kolem Chlumčan směrem k Plzni, vypravili se občané z Chlumčan v počtu asi sto lidí různého věku k Pan[n]ě Marii, a každý nesl nějaké jídlo pro hladovějící zajatce. Každý nesl sebou buď bochník chleba, nebo vdolky, buchtičky a tak dále.*

*Zajatce doprovázeli čtyři němečtí vojáci ozbrojení a přišly pušky[!] k palbě připravené. Když občané z Chlumčan začli rozdávati potraviny, zastavil se transport a zajatci se posadili do příkopů kolem silnice.*

*Nastaly hloučky a debaty. Nejvíce se hovořilo se slováky.[!„Slováky“] Když strážní zaja[t]ců nemohli tyto přinutit k dalšímu pochodu, podali zprávu do Plzně a odtud asi po[,] půl hod[ině] přijelo nákladní auto obsazené německými vojáky, u Pan[n]y Marie vyskákali z auta, obsadili oba příkopy podél silnice, a velitel této osádky vyzval civilní obyvatelstvo k okamžitému odchodu. Současně dal povel k střelbě.*

*Po tomto zákroku se civilní obyvatelstvo rozuteklo a někteří ke Chlumčanům a menší část k lesu. Při tomto rychlém odchodu bylo za lidmi ještě stříleno, ovšem zatím jenom nad hlavy, zraněn nebyl nikdo. Zajatci byli sehnáni do formace a pochodovali dál k Plzni. Tohoto případu jsem se osobně zúčastnil.“<sup>258</sup>*

*Kroniku obce Chlumčany 1925–1945 psal František Ausperger v období let 1960–1963. Kronika nebyla za období protektorátu vedena. Záznam č. 7 z Kroniky obce Chlumčany 1925–1945 byl zaznamenán zpětně minimálně 15 let. Velice zvláštní je skutečnost, že dokázal kronikář zapsat svou vzpomínku, a dokonce i s datem.*

---

<sup>258</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 169–170.



Záznamy lze považovat za hodnověrné. Kronikář správně uvádí datum leteckých útoků na Dobřany 17. dubna 1943.<sup>259</sup>

Zajímavé jsou informace, o tom, že o pochodu smrti v Chlumčanech věděli předem občané předem a mohli přinést zajatcům jídlo. Zajímavý je i popis oblečení zajatců. Nutné je však vzít v potaz fakt, že záznam je psán s velkým odstupem.

### Kronika obce Červené Poříčí

Záznam č. 8

*„Ještě se musím zmínit o tom, že v dubnu 1945 byli skrz naši obec hnáni ruští a slovenští zajatci, ty[!ti] byli v ubohém stavu, rozedraný, špinavý, hladový tady zůstaly[!li] stát, ženský jim přinesly kávu, čaj, mléko, chleba, dolky, co kdo mohl, když si všechno rozbraly[!,] co ženy přinesly, tak šly[!i] dál k Přešticům.*

*Za několik dnů zase šel transport Francouzů a Černochoů, zase jsme jim daly[!,] co jsme mohli.“<sup>260</sup>*

Kroniku obce Červené Poříčí vedl během let 1923 až 1949 Václav Strejc. Kronika musela být roku 1940 odevzdána spolu s dalšími kronikami na okresní úřad v Přešticích a byla navracena až v listopadu 1945. Kronikář Václav Strejc si nevedl během okupace žádné poznámky, a přesto roku 1947 vše dopsal z paměti do kroniky.<sup>261</sup> Faktem zůstává, že jednotlivé zápisy nemají přesnou dataci zapsání. Lze alespoň přibližně datovat na základě vzpomínky z roku 1947, která předchází zpětně dopsaným zápisům z období nacistické okupace.<sup>262</sup> Záznam č. 8 byl tedy zapsán s odstupem minimálně dvou let od popisovaných událostí.

Část se zápisy z doby protektorátu je členěna tematicky do kapitol. Zápis č. 8 se nachází v kapitole „UN[R]RA“. Záznam č. 8 zmiňuje dva pochody. Neuvádí konkrétní

---

<sup>259</sup> SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 160. Údaj souhlasí v: J. JIRÁK, *Osvobození*, s. 86.

<sup>260</sup> SOKA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923–1964, inv. č. 17, sig. OK 17, s. 125–126.

<sup>261</sup> *Tamtéž*, s. 103.

<sup>262</sup> *Tamtéž*, s. 101–102.

data, jen přibližnou dataci na duben 1945. Dále je stručně popsán fyzický stav vězňů a jejich oblečení. Zajímavý je výčet potravin přinesený pro zajatce místními obyvateli.

Je pravdou, že záznamy kronikáře Václava Strejce byly napsány se spoustou pravopisných chyb. Na druhou stranu, je úžasné, že sepsal, ač zpětně, období nacistické okupace, kde vylíčil každodenní život v obci. Nutno podotknout, že údaje v této kapitole jsou věrohodné.

### **Kronika obce Lužany 1. díl**

#### Záznam č. 9

*„Koncem března nebo počátkem dubna {1945} procházeli naší obcí ruští a slovenští zajatci. Naši občané přichystali pro ně slušné pohoštění na cvičišti DTJ. Každý přinesl, co mohl. Dokud odpočívali jen Slováci, ještě to šlo – ti se mohli najíst a napít.*

*K Rusům však jsme se už nedostali a k zadnímu voji, který tvořili barevní vojáci, už teprve ne. Jejich strážové byli opilí, vosli, hulákali, stříleli – jednali se zajatci jako s dobyt看kem. Měl jsem u školy přichystána vajíčka, která jsem chtěl pochodujícím házet – jen jedno jsem hodil, protože výstřel a řvaní mně vzalo odvahu. – V Přešticích si vynutili občané, že tam mohli všichni zajatci v klidu pojíst a odpočinout, a navíc tím, že opilé průvodce odzbrojili!*

*Jejich jednání mě přirozeně popudilo, před školou byly i Němkyně uprchlice[,]<sup>263</sup> a když viděly, jak si jejich vojáci počínají – zašly do školy, styděly se. Mě už nechtěly pustit ven a klidně vyslechly moje slova o nelidském jednání, o heslich a nikdo mě neudal.“<sup>264</sup>*

Autorem záznamu č. 9 je kronikář Karel Velkobrodský, který vedl *Kroniku obce Lužany 1. díl* v letech 1946-1949. Část o nacistické okupaci byla dopsána zpětně a členěná na kapitoly. Kronikář neuvedl zdroj svých informací, ani kdy byly jednotlivé roky zapsány. Vznik záznamu č. 9 je tedy nejasný. Jak sám kronikář píše, vedení

<sup>263</sup> Nejspíše myšlení tzv. národní hosté byli němečtí uprchlíci (většinou ženy a děti) z východu utíkali před Sovětskou armádou. Více: J. JIRÁK, *Osvobození*, s. 95.

<sup>264</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 157–158.

kroniky mu bylo přiděleno na konci roku 1946. Záznam č. 9 mohl tedy vzniknout mezi léty 1947–1949. Zapsán byl minimálně s dvouročním odstupem od roku 1945.

Část pojednávající o období protektorátu je rozdělena dle let a letopočet je vždy uveden jako nadpis. Události zařazené do příslušného roku byly datovány správně, avšak většina událostí měla omezenou dataci pouze na měsíc nebo vůbec žádnou. Plné data uvádí kronikář zřídka, např. bombardování letiště v Chaloupkách klade k 14. dubnu 1945,<sup>265</sup> odborná literatura však na 16. duben 1945.<sup>266</sup> Další údaj o atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha byl zas správně zařazen na 27. května 1942. Kronikář si nebyl jistý ani u datace pochodu zajatců, datuje jen s přesností na měsíce.

Nutné je také zmínit i několik zarážejících faktů ze záznamu č. 9. První překvapivou skutečností je opilost doprovodu zajatců. Kronikář doslova píše: „*Jejich strážové byli opilí, vosli, hulákali, stříleli – jednali se zajatci jako s dobyt看em.*“<sup>267</sup> V žádné jiné kronice nebyla věnována taková pozornost doprovodu zajatců a už vůbec se nikdo nezmiňuje, že byli opilí. Zarážející je i zápis o Přešticích: „*V Přešticích si vynutili občané, že tam mohli všichni zajatci v klidu pojíst a odpočinout, a navíc tím, že opilé průvodce odzbrojili!*“<sup>268</sup> Autorka této práce nenašla žádný pramen, který by potvrzoval toto tvrzení, že v Přešticích došlo k odzbrojení doprovodu zajatců. Na základě těchto faktů nelze označit záznam č. 9 kronikáře Karla Velkobrodského za věrohodný.

## 4.2 Hlášení SNB Přeštice

Hlášení stanice SNB Přeštice vzniklo 14. května 1946, jeho přepis je uveden v přílohách. Oproti jiným hlášením SNB, např. z Janovic, je velice stručné. Pro tuto práci je ale důležité, protože poskytuje údaje o více pochodech smrti, které procházely Přeštickem. V kronikách se kronikáři zmiňují často jen o jednom nebo dvou pochodech, nebo jsou jejich sdělení neurčitá.

---

<sup>265</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 169.

<sup>266</sup> J. JIRÁK, *Osvobození*, s. 86.

<sup>267</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 157–158.

<sup>268</sup> *Tamtéž*, s. 157–158.

Zajímavá je i zmínka o pochodu, který Přešticemi neprocházel, ale svou trasu skončil dle hlášení v nedaleké vesnici Příchovice (od Přeštic vzdálené přibližně 1 km). Kronika obce Příchovice z té doby se ztratila.<sup>269</sup> Hlášení o tomto pochodu smrti zmiňuje jména dvou italských studentů, kteří se pochodu smrti zúčastnili. Bohužel se další informace o studentech nepodařilo vypátrat.

### **4.3 Představení pamětníků**

V následující podkapitole je krátce představen Jiří Běl. Druhý pamětník Petr Blažek si nepřál uveřejnit své životopisné údaje a souhlasil jen se sdílením data svého narození.

#### **4.3.1 Jiří Běl**

Jiří Běl se narodil 4. prosince 1937 v Přešticích. V době sledovaných událostí bylo Jiřímu Bělovi sedm let. Absolvoval měšťanskou školu v Přešticích a gymnázium v Klatovech. Vystudoval Vysokou školu strojní a elektrotechnickou v Plzni, kterou úspěšně zakončil roku 1963 s titulem inženýra.

Z jeho zálib je asi největší fotografování a malování. Po dlouhou dobu byl i kronikářem města Přeštic a jako přílohu ke kronice zpracoval celkem devět fotokronik.<sup>270</sup>

#### **4.3.2 Petr Blažek**

Petr Blažek se narodil 6. dubna 1936. V době popisovaných událostí bylo pamětníkovi osm let.

---

<sup>269</sup> Současné vedení obce Příchovice neví, kde se zmíněná kronika nalézá.

<sup>270</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Osobnosti*, s. 100.

#### 4.4 Rekapitulace zjištěných informací

Úskalí celé rekonstrukce pochodů smrti v Přešticích bylo, že kromě *Hlášení SNB Přeštice* žádný jiný pramen neudává výčet jednotlivých pochodů a také, že je od sebe prameny nerozlišují. Nejvíce pochodů smrti zaznamenává právě *Hlášení SNB Přeštice*, které podává informace za celý soudní okres Přeštice. Celkem zaznamenává údaje o čtyřech pochodech smrti, z toho jeden z nich neprošel přímo Přešticemi, ale ukončil svou cestu v nedaleké vesnici Příchovice (vzdálenost 1 km).<sup>271</sup>

Základní problém je ten, že nikdy nebude možné kvantifikovat jejich přesný počet. Nelze totiž rozlišit jednotlivé pochody podle uvedených datací. Uvedená data v pramenech, pokud je uvádějí, se značně liší. Jediná shoda je v případě *Kroniky obce Přeštice 1840–1959* a *Farní kroniky Přeštice 1862–1993*, zde obě kroniky uvádějí shodné datum 28. dubna 1945.

Za stěžejní lze považovat dva pochody smrti datované *Hlášením SNB Přeštice* na 3. května 1945. Skutečnost, že městem Přeštice prošly pochody smrti dva, nebo byl jeden rozdělen do dvou skupin, uvedl v *Kronice obce Lužany 1. díl* kronikář Karel Velkobrodský<sup>272</sup> a při rozhovoru pamětník Petr Blažek.<sup>273</sup>

Podle *Hlášení SNB Přeštice* přišla první skupina do Přeštic v poledne a byla tvořena slovenskými partyzány. U druhé skupiny nebyla určena doba, kdy do Přeštic přišla, je ovšem uvedeno, že její většinu tvořili příslušníci „koloniálního vojska“.<sup>274</sup> S největší pravděpodobností se ve městě obě skupiny spojily. Více objasňuje celou situaci výpověď pamětníka Petra Blažka.<sup>275</sup>

Petr Blažek se se skupinou zajatců setkal asi na házenkářském hřišti za obcí Lužany.<sup>276</sup> Zde se dozvěděl, že přijde další skupina s černochoy. Na černochoy byl zvědavý, nikdy předtím je neviděl, a proto šel s přáteli dál směrem na Borovy. Zde s kamarády na tuto skupinu zajatců (černochoů) narazili a doprovázeli ji po celou cestu až do Přeštic.<sup>277</sup>

---

<sup>271</sup> NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.

<sup>272</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 157–158.

<sup>273</sup> Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.

<sup>274</sup> NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.

<sup>275</sup> Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.

<sup>276</sup> *Tamtéž.*

<sup>277</sup> *Tamtéž.*

Podobnou situaci popisuje i kronikář Karel Velkobrodský v *Kronice obce Lužany I. díl*. V obci Lužany bylo pro zajatce přichystáno pohoštění na cvičišti Dělnické tělovýchovné jednoty, kde odpočívali nejprve slovenští zajatci, kterým bylo zde dovoleno se najíst a napít. Ke druhé skupině, kterou tvořili Rusové a „barevní vojáci“, se už podle zápisu kronikáře občané z Lužan nedostali.

O dalším osudu zajatců se dozvídáme opět ze svědectví Petra Blažka. Ten podle svých vzpomínek šel společně s ostatními dětmi za skupinou zajatců do Přeštic. Když scházeli z Pohořka,<sup>278</sup> uslyšeli výstřel ze samopalu. Vzpomíná, že šlo o střelbu do vzduchu za účelem rozeznání davu. Náměstí bylo plné lidí všech věkových kategorií.<sup>279</sup>

O střelbě ze samopalu se zmínil i druhý pamětník Jiří Běl. Taktéž udává, že šlo o výstřel do vzduchu.<sup>280</sup> V kronikách zaznamenali střelbu i kronikářka Božena Dvořáková v *Kronice obce Přeštice 1840–1959* a kronikář Václav Sedláček v *Pamětní knize I. 1870–1938 (1945)*, který podává informaci dokonce o dvou výstřelech.<sup>281</sup>

O dalším dění nastává v písemných pramenech rozpor. Podle údajů ze *Školní kroniky II. SŠ Přeštice 1940–1950*, vznikaly při zastavení zajatců ve městě incidenty mezi obyvatelstvem a doprovázejícími strážemi, a to kvůli potravinám.<sup>282</sup> Odlišný incident popsal děkan Antonín Chlebeček ve *Farní kronice Přeštice 1862–1993*. Záznam o této události vznikl s minimálně ročním odstupem. Šlo o konflikty „mladého Prunera“ s německým vojákem, a učitele Mareše, který měl zastavit auto s německými vojáky. Celá věc byla další den vyšetřována dvojicí německých důstojníků. Podle zápisu děkana Antonína Chlebečka důstojníci hrozili, že přijde oddíl vojáků s dělem z Dobřan. Celou věc měl urovnat starosta Čermák závazkem, že město Přeštice bude vydržovat zdarma devět členů polních četníků, kteří zde budou bdít nad pořádkem.<sup>283</sup> Určitou podobnost s incidentem „mladého Prunera“ vykazuje i událost ze vzpomínky publikované v periodickém sborníku *Pod zelenou horou*.<sup>284</sup> Pamětník zde vypráví, že byl svědkem, jak mladý Arne Brunner chytil jednoho Němce pod krkem, když na něj

---

<sup>278</sup> Část města Přeštice, kde je umístěn přeštický kostel.

<sup>279</sup> Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.

<sup>280</sup> Rozhovor s Jiřím BĚLEM, Přeštice, nar. 1937. Přeštice 15. 6. 2017.

<sup>281</sup> Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní kniha I. 1870–1938 (1945), s. 644.

<sup>282</sup> SOKA Blovice, Měšťanská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Školní kronika II. SŠ Přeštice 1940–1950, fol. 32.

<sup>283</sup> FK Přeštice 1862–1993, s. 331.

<sup>284</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky*, s. 16–18.

vytáhl pistoli. Voják prý poslechl a pistoli zasunul zpět za opasek.<sup>285</sup> Rozpor ve jménech je zřetelný. O jistém Brunnerovi se zmínil i Petr Blažek v rozhovoru.<sup>286</sup> Zda se skutečně jednalo o jeden incident, nebo o dva, se dnes už asi nedozvíme. O něčem podobném se zmiňuje i Karel Velkobrodský v *Kronice obce Lužan 1. díl*. Zde však zaznamenal, že se podařilo v Přešticích doprovod zajatců odzbrojit.<sup>287</sup> Jeho zápis bohužel jméno neuvádí a je velmi nekonkrétní. Navíc záznam vznikl minimálně s dvouročním odstupem.

Petr Blažek v rozhovoru řekl, že po výstřelu se zajatci přesunuli na tzv. tržiště.<sup>288</sup> Zde se zajatci usadili a bylo jim přinášeno jídlo. Jak vzpomíná Petr Blažek, řezník Bedřich Čermák přinesl plný košík buřtů a jídlo přinesl i cukrář Bernard. Zajatci museli mít neskutečný hlad. Jeden černocho dokonce snědl vejce i se skořápkou. Poté pokračoval pochod zajatců směrem na Plzeň.<sup>289</sup>

Kdo přesně tento pochod smrti doprovázel, není jisté. Pamětník Petr Blažek vypověděl, že šlo o uniformované Němce se samopaly a bylo jich asi deset. Doprovod vězňů šel rozestoupen podél zajatců a nedovolil vězňům žádný kontakt s civilisty, jen předání potravin.<sup>290</sup>

O ošacení zajatců Petr Blažek vypověděl, že šlo o zničené šaty, asi šedé uniformy. Rozhodně to nebylo vězeňské oblečení. Zajatci šli nejspíše v útvaru za sebou. Národnosti zajatců si vůbec nepamatuje, jen skutečnost, že pochodu smrti se účastnili černoši.<sup>291</sup>

S určitostí nelze říci, zda viděli oba pamětníci Petr Blažek a Jiří Běl stejný pochod smrti. Rozcházejí se ohledně poskytnutí lékařské pomoci. Petr Blažek si na poskytnutí lékařské pomoci nevzpomíná, ale Jiří Běl ano.

Uvedl, že došlo k ošetření vězňů doktorem Königem za asistence jemu neznámé zdravotní sestry.<sup>292</sup> MUDr. Miloslav König působil v Přešticích jako okresní lékař až od roku 1947.<sup>293</sup> Další doklad o jeho dřívější působnosti v Přešticích nebyl nalezen. O

---

<sup>285</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky*, s. 16–18.

<sup>286</sup> Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.

<sup>287</sup> SOKA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14, s. 157–158.

<sup>288</sup> Nebo také dobytčí trh. V současné době neexistuje. Dnes stojí v Přešticích na tomto místě autosalon.

<sup>289</sup> Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.

<sup>290</sup> *Tamtéž*.

<sup>291</sup> *Tamtéž*.

<sup>292</sup> Rozhovor s Jiřím BĚLEM, Přeštice, nar. 1937. Přeštice 15. 6. 2017.

<sup>293</sup> SOKA Blovice, Okresní národní výbor Přeštice (1914) 1945-1960 část 1., Osobní věci lékařů (1919–1955) evd. č. N 105.

lékařském ošetření se zmiňuje i *Hlášení SNB Přeštice*, které uvádí jméno MUDr. Jaroslava Tykala. V *Hlášení SNB Přeštice* nebylo upřesněno, u kterého pochodu byla lékařská pomoc poskytnuta, je pouze zmíněno jméno MUDr. Jaroslava Tykala a počet ošetřených zajatců (pět).<sup>294</sup> MUDr. Jaroslav Tykal v Přešticích opravdu působil, což se dozvídáme ze záznamu o evidenci lékařů. Evidenční záznam uvádí, že MUDr. Jaroslav Tykal působil tehdy jako obvodní lékař v Měčině.<sup>295</sup> Jsou zde také možnosti, že zajatce ošetřovali oba zmínění doktoři, ale každý u jiného pochodu, jelikož těchto pochodů smrti prošlo Přešticemi více. Pamětník Jiří Běl si mohl spojit jméno lékaře se jménem MUDr. Miloslav Königa, zvláště pokud mu bylo v době události jen sedm let. Kroniky se o lékařské pomoci nezmiňují vůbec.

Další část bude pojednávat o poskytnutí humanitární pomoci od obyvatel města Přeštice. Popisovaná pomoc už nebude konkrétně přiřazena k jednotlivým pochodům, ale bude pojednávat obecně o pomoci od zdejších obyvatel.

Rozhodně nejčastější zmiňovanou pomocí bylo poskytnutí potravin. Hlášení SNB Přeštice uvádí, že byl poskytnut i „*oděv a prádlo*“. Informace o poskytnutí potravinové pomoci byly zaznamenány jen ve dvou přeštických kronikách, a to ve *Školní kronice II. střední školy Přeštice 1940–1950* a *Kronice obce Přeštice 1840–1959*. Ve vzpomínce uveřejněné ve sborníku *Pod zelednou horou* vypráví anonymní pamětník, že jako sedmiletého jej rodiče vždy vyslali s nějakým jídlem (buchtý a čaj s citronem).<sup>296</sup>

Z kronik okolních obcí je zřejmé, že ani zdejší obyvatelé nezůstali vůči zajatcům lhostejní. Pomoc byla poskytnuta v Lužanech, Červeném Poříčí a Chlumčanech.

Všechny prameny se shodují v následujícím – účastníci pochodu smrti byli váleční zajatci a přišli směrem od Klatov. Z toho lze částečně vyvodit, odkud zajatci se svým německým doprovodem přišli. V první polovině roku 1940 bylo mnoho německých válečných zajatců přesunuto do oblastí, které po Mnichovské dohodě náležely Německu. Jednalo se hlavně o zajatce národnosti polské, belgické, holandské a francouzské. V českém pohraničí měli zastat těžké zemědělské a lesnické práce německých mužů, kteří museli narukovat do armády. Váleční zajatci byli umístěni konkrétně např. ve vesnicích Dešenice, Fleky, Hadrava, Hojsova stráž, Chudenín, Svatá

---

<sup>294</sup> NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.

<sup>295</sup> SOkA Blovice, Okresní národní výbor Přeštice (1914) 1945-1960 část 1., Osobní věci lékařů (1919–1955) evd. č. N 105.

<sup>296</sup> V. KOKOŠKOVÁ, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky*, s. 16–18.



Kateřina, Blata, Děpoldice, Uhlířtě a jiné (všechno okolí Nýrska, Mapa č. 2 – Umístění válečných zajatců).<sup>297</sup> Z počátku byl pro zajatce ustanoven objekt, kde měli přespávat pod dozorem četníků. Později byli ubytováni u svého „zaměstnavatele“ na jeho hospodářství.<sup>298</sup> S koncem války vznikla potřeba přesunout nebo v horším případě zlikvidovat tyto válečné zajatce. Tímto problémem se zabýval i plán ARLZ. Přesuny zajatců začínají na území Českých zemích v první polovině roku 1945.<sup>299</sup> Zajatci byli před postupující spojeneckou armádou, která postupovala ze západu, hnáni směrem na Klatovy a později i na Plzeň.

Zajatci byli vedeni pešky, nikoliv transferováni vlakem po železnici. Přesun vlakem nebyl ani možný, protože na konci války byla většina nádraží na Klatovsku vybombardována spojeneckými letci.<sup>300</sup>

O dalším osudu vězňů nejsou vůbec žádné zprávy. Prameny se shodují, pokud o tom píší, že účastníci pochodů smrti odešli směrem na Plzeň.<sup>301</sup> Konkrétnější osud zajatců popisuje už jen záznam z *Kroniky obce Přeštice 1840–1959*. Kronikářka Božena Dvořáková uvedla, že v Plzni byli předáni Červenému kříži. Podle prozatímního soupisu fondu Československého červeného kříže byly spisy z let 1939–1948 (Česká sociální pomoc) pravděpodobně skartovány.<sup>302</sup>

Kronikářka Božena Dvořáková zapsala i záznam o francouzském válečném zajatci André Fercoqovi, který zemřel na následek leteckého útoku stíhacích letadel 1. května 1945.<sup>303</sup> Na místě jeho tragické smrti je dnes pomník. Pochován je na Přeštickém hřbitově.

Další informaci o mrtvých zapsala opět kronikářka Božena Dvořáková. Podle jejího záznamu: „*Průvod se ubíral na [Horní] Lukavici a ve Vysoké<sup>304</sup> prý zastřelili asi čtyři ubožáky, kteří nemohli dojít.*“ Ze zápisu kronikářka jasně vyjadřuje nejistotu

---

<sup>297</sup> Mapa č. 2 – Umístění válečných zajatců se nalézá v přílohách na straně č. 83.

<sup>298</sup> J. JIRÁK, *Osvobození*, s. 81–83.

<sup>299</sup> Jindřich PECKA, *Váleční zajatci na území Protektorátu Čechy a Morava*, Praha 1995, s. 203.

<sup>300</sup> J. JIRÁK, *Osvobození*, 86–91.

<sup>301</sup> Údaje o směru cesty poskytují následující prameny: NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.; SOKA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945, s. 169–170.; SOKA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840–1959, evd. č. unk 145, s. 242.

<sup>302</sup> AMP, MěV Československý červený kříž Plzeň, Prozatímní soupis IX/48, s. 2.

<sup>303</sup> František PĚCHOUČEK, Roland Fercoq našel otce. *Přeštické noviny*. Přeštice, 1998, IV., s. 3.

<sup>304</sup> Na dnešním místě se dnes nalézá skládka Vysoká, která se nachází asi 1 km za obcí Horní Lukavice.

ohledně této skutečnosti. Žádný jiný pramen se o mrtvých nebo zastřelených na Vysoké nezmiňuje, ani *Hlášení SNB Přeštice*.

Nelze v dnešní době uvažovat nebo si představit, co se odehrálo v myslích občanů Přeštic sledujících pochod smrti. Pochody zajatců byly jejich reálným konfrontováním s válečnými zločiny nacistů. Skutečně to v občanech muselo zanechat silný emociální prožitek. Jak řekl pamětník Jiří Běl v rozhovoru: „*Byla to událost mimořádná, jiná než osvobození.*“<sup>305</sup>

---

<sup>305</sup> Rozhovor s Jiřím BĚLEM, Přeštice, nar. 1937. Přeštice 15. 6. 2017.

## ZÁVĚR

Cílem této práce bylo zachytit pochody smrti na Přešticku v roce 1945, a to na základě výpovědi různých kronik, jednak pamětníků s využitím metody oral-history. Podařilo se celkem úspěšně poodhalit část téměř neprobádané etapy historie Přešticka. Za úspěch lze označit také rozhovory s pamětníky, které jsou prostřednictvím této práce zpřístupněny k dalšímu bádání i když v době zkoumaných událostí byli v dětském věku. Také popisy vybraných kronik, ať přeštických nebo z okolních vesnic, jsou přínosem, který by se mohl stát podnětem ke zpracování studie o přeštickém kronikářství. Co zůstane s největší pravděpodobností neodhaleno, jsou přesná data a počet pochodů smrti, které Přešticemi roku 1945 prošly, neboť to jsou informace, kde se jednotlivé prameny rozcházejí. S určitostí lze však konstatovat, že se události zde popisované odehrály na přelomu měsíců dubna a května. Upřímným přáním autorky je, aby se tato práce stala impulzem pro hlubší bádání o historii Přešticka za dob nacistické okupace. Tato historie nebyla dosud v literatuře zpracována, kromě událostí spojených s osvobozením v květnu roku 1945.

## Seznam zkratek

a kol. - a kolektiv

AO – Archiv obce

apod. - a podobně

ARLZ – Německá zkratka pro název politky "spálené země"

atd. - a tak dále

cit. - citováno

č. - číslo

DTJ – Dělnická tělocvičná jednota

ed. - editor

evd. č. – evidenční číslo

FK – Farní kronika

fol. - folio

gestapo – Geheime Staatspolizei (Německá tajná státní policie)

ha – hektary

Ing. - Inženýr

inv. č. - inventární číslo

KSČ – Komunistická strana Československa

MEMO – (*Časopis pro orální historii*) byl založen 1. ledna 2011 střediskem SOHI při Katedře historie Západočeské univerzity v Plzni.

MNV – Městský národní výbor

MUDr. - doktor medicíny

NA – Národní archiv

nar. - narozen

OVS – Okupační vězeňské spisy

r. - roku

s. - strana

Sb. - Sbírka zákonů

sig. - signatura

SNB – Sbor národní bezpečnosti

SOkA – Státní okresní archiv

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

SŠ – Střední škola

Stasi – Ministerstvo státní bezpečnosti Německé demokratické republiky

StB – Státní bezpečnost

ThDr. - doktor teologie

tj. - to jest

tzv. - takzvaný/takzvaná

UNRRA – Správa Spojených národů pro pomoc a obnovu

ZŠ – Základní škola

## Použité prameny a literatura

### Nevydané prameny

#### Národní archiv Praha

- NA Praha, Okupační vězeňské spisy (OVS), kar. 163, Hlášení SNB Přeštice.

#### Archiv města Plzeň

- AMP, MěV Československý červený kříž Plzeň, Prozatímní soupis IX/48, s. 2.

#### Státní okresní archiv Blovice

- SOkA Blovice, Městský národní výbor Přeštice 1945–1973, Kronika obce Přeštice 1840-1959, evd. č. unk 145.
- SOkA Blovice, Měšťanská škola dívčí Přeštice 1894–1950, Školní kronika II. SŠ Přeštice 1940–1950, sig. ukn 48.
- SOkA Blovice, AO Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1925–1945.
- SOkA Blovice, AO Červené Poříčí, Kronika obce Červené Poříčí (1912) 1923-1964, inv. č. 17, sig. OK 17.
- SOkA Blovice, MNV Lužany, Kronika obce Lužany 1. díl, evd. č. unk 14.
- SOkA Blovice, MNV Chlumčany, Kronika obce Chlumčany 1956–1967, inv. č. 18.
- SOkA Blovice, Okresní národní výbor Přeštice (1914) 1945-1960 část 1., Osobní věci lékařů (1919–1955) evd. č. N 105.

#### Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Přeštice

- Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní kniha I. 1870-1938 (1945).
- Osobní archiv Jaroslava Brunáta, Pamětní knihu II.-III. (1938) 1945-1959.

#### Děkanský úřad v Přešticích

- Farní kronika Přeštice 1862-1993

#### Rozhovory s pamětníky

- Rozhovor s Petrem BLAŽKEM, Přeštice, nar. 1936. Přeštice 24. 6. 2017.
- Rozhovor s Jiřím BĚLEM, Přeštice, nar. 1937. Přeštice 15. 6. 2017.

## Literatura

- BAREŠOVÁ, Jana – DOLEŽAL, Daniel – SMOLOVÁ, Věra a kol., *Kroniky a kronikářství okresu Příbram*, Středočeský sborník historický 30–33, 2004–2007.
- BRANDES, Detlef, *Češi pod německým protektorátem. Okupační politika a odboj 1939–1945*, Praha 1999
- BREITFELDER, Miroslav, *Pochody smrti*, MEMO 2.
- FEDOROVÍČ, Tomáš, *Pochody smrti – Vyšetřování v českých zemích*, Ústecký sborník historický 1-2, 2012.
- HROMÁDKA, Tomáš, *Kroniky obcí*, Praha 2014.
- CHROMEČEK, Břetislav, *Místopisný slovník Československé republiky*, Praha 1935.
- JIRÁK, Jan, *Osvobození Klatovska 1945–1995*, Klatovy 1995.
- KOKOŠKOVÁ, Věra, *Osobnosti Přešticka*, Plzeň 2012.
- KOKOŠKOVÁ, Věra, *Nesměl jsem se bát. Vzpomínky jednoho „přeštického kluka“*, Pod Zelenou Horou XVII (XXIX), 2014.
- *Kronika českých zemí V. 1841-1899. Doba obrozenecká – konec 19. století*, Praha 2008
- MACEK, Pavel – UHLÍŘ, Lubomír, *Dějiny policie a četnictva IV. Československo (1945-1989)*, Praha 2011
- MALÁ, Irena – KUBÁTOVÁ, Ludmila, *Pochody smrti*, Praha 1965.
- MARŠÁLEK, Pavel, *Protektorát Čechy a Morava. Státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939–1945*, Praha 2002.
- NEDBÁLEK, František, *Železniční transporty a pochody smrti vězňů koncentračních táborů a válečných zajatců přes české země zima a jaro 1945*, in: Václav Kural (ed.), *Historie okupovaného pohraničí 1938-1945 IX*, Ústí nad Labem 2005.
- NENUTIL, Jiří, *Pochody smrti český příspěvek k otevřené otázce*, Plzeň 2011.
- PECKA, Jindřich, *Váleční zajatci na území Protektorátu Čechy a Morava*, Praha 1995

- PERSTICKÁ, Dagmar, *Osobnosti. Nositelé Řádu Tomáše Garrigue Masaryka 1991 a 1992*, Brno 1993
- PUBAL, Václav, *Kroniky a kronikářství*, Praha 1984.
- RAK, Petr, *Obecní kroniky a jejich úskalí*, in: Hana Pátková (ed.), *Česká beseda o německých i českých kronikách, pamětech a dalších vyprávěcích pramenech*, Dolní Břežany 2006.
- REBEC, Josef B., *Zeměpisný nástin hejtmanství Přešticko – Nepomuckého*, Tábor 1885.
- ŘÍČÁK, Emanuel Václav, *Dějepis města Přeštic a jeho okolí*, Brno, 2012.
- SLÁDEK, Oldřich, *Spálená země*, Praha 1980.
- ŠLÉGR, Adolf, *Politický okres přeštický. Vyličení statistické, kulturní a historické zastupitelských okresů Přeštického a Nepomuckého*, Přeštice 1925.
- TEJČEK, Michal, *Emanuel Václav Říčák (1824–1904) Dobrý kněz a hospodář*, Přeštice 2014
- TEJČEK, Michal, *Mikuláš Sexstetter, první historik (nejen) přeštický*, in: Marie Wasková (ed.), *Sborník k poctě Evy a Karla Waskových, západočeských archivářů*, Plzeň 2011.
- TEJČEK, Michal, *Nejstarší zápisy přeštické městské kroniky*, Pod Zelenou Horou XIX (XXXI), 2016.
- VANĚK, Miroslav – MÜCKE, Pavel, *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*, Praha 2011.
- WAGNEROVÁ, Miluše, *Farní kronika Olešnice (1787–1887)*, České Budějovice 2008, s. 26. (Bakalářská práce)

### **Internetové zdroje**

- Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. *Zasedání Národního shromáždění československého r. 1920. Tisk 2259. Zpráva kulturního výboru o návrhu člena Národního shromáždění Dra O. Srdínka a soudruhů tisk č. 1514, aby vydán byl zákon o pamětních knihách obecních*. [online]. Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky [cit. 13. 7. 2017]. Dostupné z: [https://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2259\\_00.htm](https://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t2259_00.htm)



## **Seznam příloh**

### **Příloha č. 1 – Ediční poznámka**

Ediční poznámka k přepisům záznamů a Hlášení SNB

### **Příloha č. 2 – Přepis Hlášení SNB Přeštice**

### **Příloha č. 3 – Doslovné přepisy rozhovorů**

Rozhovor s Petrem Blažkem

Rozhovor s Jiřím Bělem

### **Příloha č. 4 – Mapy**

Mapa č. 1 – Poloha měst, kde vznikly popisované kroniky

Mapa č. 2 – Umístění válečných zajatců

### **Příloha č. 5 – Ukázka kreseb kronikáře Václava Sedláčka v Pamětní knize I.**

Kresba č. 1 – Plán města Přeštice

Kresba č. 2 – Chrám Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích

## **Příloha č. 1 – Ediční poznámka**

Jednotlivé texty byly transliterovány. U textu byla zachována co největší možná autenticita. Byly ponechány původní odstavce. Všechny zásahy do textu jsou vyznačeny pomocí různých závorek. Zkratky jsou rozvedeny v hranatých závorkách [ ]. Psaní zkratek ponecháno dle originálu, nebyly kráceny. Nečitelný text vyznačen rovněž v hranatých závorkách s otazníkem [?]. Gramatické chyby vyznačeny v hranatých závorkách s vykřičníkem [!]. Původní závorky v textu, pokud byly kulaté byly ponechány. Jen u Hlášení SNB Přeštice byly závorky značené pomocí lomítek nahrazeny klasickými závorkami ( ).

## **Příloha č. 2 – Přepis Hlášení SNB Přeštice**

Sbor národní bezpečnosti

Přeštice, dne 14. května 1946

Okresní velitelství Přeštice.

Čís[lo] jedn[ací] 738/1946.

Přímo.

Věc: Rekonstrukce pochodu smrti  
na území ČSR.

Ministerstvo sociální péče  
a ochrany práce

Odpověď k příkazu ZÚStb v Praze,

čís[lo] jedn[ací] IV-4925/46 ze dne

29.IV.1946

v Praze.

K záležitosti – Rekonstrukce pochodu smrti na území ČSR – oznamuji za obvod SNB-Okresního velitelství Přeštice tyto skutečnosti:

ad 1. /Ve dnech 22. až 26. dubna 1945 procházel Přešticemi směrem od Klatov na Plzeň po státní silnici transport 50 až 60 francouzských zajatců, přísl[ušníků] koloniální armády, většinou negrů. Uvedení byli vedeni pěšky a hladem vysíleni.

Další transport prošel dne 2. 5. 1945 od Borov na Nezdice a odtud přes Lužany, okres Přeštice do Příchovic, kde již zůstal. Jednalo se o ruské válečné zajatce. Mezi nimi byli i dva Italové, studenti, Alberto Maccacaro a Cesari Berberi[,] pocházející z Verony v Itálii.

Konečně dne 3. května 1945 v poledne Přešticemi transport zajatých slovenských partyzánů pod dozorem německých vojáků. Tento transport přišel směrem od Klatov a bral se k Plzni. Těmto slovenským partyzánům bylo v Přešticích podáváno obyvatelstvem jídlo, oděv a prádlo.

Rovněž dne 3. května 1945 procházel Přešticemi druhý transport ruských a francouzských zajatců (většinou se jednalo o přísl. Koloniálního vojska)[,] kteří přišli směrem od Klatov a pochodovali k Plzni. Příslušníci transportu byli hladem velice vysíleni a také jim bylo v Přešticích podáváno jídlo, oděv a prádlo.

ad 2./ Všechny transporty byly prováděny pěšky.

ad 3./ V transportech byly zastoupeny různé národnosti a jednalo se jen o muže.

ad 4./ Pokud se dalo zjistit, byly zastoupeny tyto národnosti: Ruská, slovenská, francouzská a italská.

ad 5./ Přesný počet osob není znám, ale jednalo se as celkem o 150 osob.

ad 6./ Z příslušníků transportů nikdo nezemřel hladem[,] vysílením a pod.

ad 7./ Transporty doprovázeli vojíni říšskoněmecké branné moci. Jich jména, hodnosti a útvary nebyly zjištěny.

ad 8./ Z transportu nebyl nikdo ubit.

ad 9./ ./.

ad 10./Hroby těchto obětí ve zdejším obvodu nejsou.

ad 11./ Podle zjištění u příslušných železničních úřadů, neprojel obvodem SNB-okresního velitelství Přeštice vlakem žádný transport smrti

Okresní velitel SNB:

Kap[i]t[án] ýh.<sup>306</sup> Zach [podpis]

---

<sup>306</sup> Význam zkratky nelze vysvětlit.

### **Příloha č. 3 - Doslovné přepisy rozhovorů**

Níže uvedené doslovné přepisy přepsala autorka této práce. Pokud bohužel určitá část nebyla v nahrávce srozumitelná je to označeno pomocí odkazu v poznámce pod čarou. V textu byla ponechána jazyková specifika narátorů a také různé hovorové a regionální výrazy. Bylo také rezignováno na defekty narátorů, tj. různé vady řeči apod.

#### **Rozhovor s Petrem Blažkem**

##### Vysvětlivky k přepisu:

T = tazatelka

PB = Petr Blažek

[smích] = mimoslovní zvukové projevy a další doplněná slova

[...] = odmlka v řeči

(text) = vysvětlení např. důvodu odmlky apod.

##### Komentář k rozhovoru:

Rozhovor proběhl u Petra Blažka v kuchyni v jeho bytě v Přešticích. Po celou dobu rozhovoru byl klidný a vyrovnaný. Jen si několikrát došel pro pití. Po celou dobu se nevyhýbal očnímu kontaktu.

#### **Doslovný přepis rozhovoru s Petrem Blažkem ze dne 24. června 2017**

##### **T: Pamatujete si, jak vypadala Vaše strava?**

PB: To bylo strašně bídný. To mám takovou vzpomínku. Všechno to bylo na lístky. Když jsem strašně moc chtěl, abych měl kolečko salámu. I když to tenkrát byly samý piliny, ale prostě salám, ale to nebylo. To se šetřily ty lístečky, aby bylo aspoň v neděli na maso. A maminka mi dala jednou ten lísteček a dostal jsem pět deka na salám. Samozřejmě byly rozdílly tady mezi dětma. My jsme měli kamaráda – Kája Štich. Pod náma tam byl velikej módní salon, asi 10 děvčat tam bylo, šily a ty byly vyhlášený. Jezdily i z Plzně, jezdily sem a šily všechno a paní Štichová byla dobrá, vyhlášená a tatínek byl zase švec. No, a proč to říkám. Ona, když šila pro ty lidi z vesnic, tak nedostávala peníze, ale ze zabíjaček, co měli. No, takže a Kája Štichů, jako kamarád, ten byl starší o rok, přišel dolů, co jsme si hráli venku, a měl na chleba sádlo namazaný. My taky měli chleba taky, ale namazaný marmeládou. To jsme byli dost našťvaný, tak jsme do něj šťouchli a vono mu to spadlo na zem. Běžel domů a brečel. Takže bída byla, jídlo nebylo.

**T: Kolik pochodů smrti jste viděl a odkud ten pochod smrti přišel?**

PB: Takhle, bylo to [...] Já mám takovej dojem, že to byl [19]44 asi březen nebo duben nebo těsně před koncem války. Určitě vo rok dřív to nebylo do té doby. My jsme byli jako kluci, tady prostě dělali nálety hloubkaři, a tak jsme na ně vždycky na ně koukali. Němci jeli, takhle zastavili do křoví a zastavili u kostela, pod křoví se běželi se schovat a my jsme čuměli. My i viděli i do té kabiny [letadla], lítali nízko a nalítávali jako od Příchovic na vlak a sestřelit lokomotivu. Oni to vždycky dělali, tak to oblítili několikrát, aby lidi vyběhli pryč. No, ty hloubkaři nalítávali na vlak, tam rozstříleli lokomotivu, aby nebyla pojízdná. My jsme tam do toho šli a jak se jde dolů na Lužany, jak je sladovna. Tam jsme šli sbírat patrony, tam byly v zemi patrony, ty dlouhý asi 15 cm, a i ty spojky takový i ty řetězy. A tam šla parta kluků a ty byli starší, 18 let 19, a zavolali na nás, a že tam jsou nějaký ty věžňové a tohle to a my jsme se k nim přidali. Pak vím, že šel Brunner a tady měli hospodu na náměstí, severní náměstí strana to je, tam není, prostě jsou nový baráky na náměstí a vedle a v tom místě byla ta hospoda u Brunnerů. To byl jejich kluk. Ten tam [nesl] košíček ten slaměnej demižon jako s vínem. Jdeme prostě jim naproti. Tak jsme se k nim přidali jako kluci mladší. Šli jsme směrem na Lužany. Tam už za Lužanama byla v Lužanech ještě směrem, když se vyjíždí z Borov, byla taková proluka na nějakým tom hřišti asi házenkářským, já nevím, tam voni [vězni] seděli a esesáci tam byli s těma samopalama. Je tam hlídali a jsme je viděli.

**T: To byl pochod smrti.**

PB: Ano a tam mi to říkal, že jde ještě jedna parta za nima. Ti, že jsou jak černoši. My jsme byli zvědavý, my jsme nikdy černocho neviděli. Tak jsme šli dál na Klatovy. Před závorama směrem na Lužany v Borovech tam stáli esesesáci [a] čekali, až že se prostě<sup>307</sup> a hlídali je, my jsme zašli, z těch Borov jsme šli za nima. Byli to samí chlapy, tam nebylo nic. Prej to byli fakt nějaký sestřelení piloti a tohleto a šli směrem na Lužany a my jsme šli za nima, ten štrůdlík těch dětí takhle do Přeštic. Tady jsme šli z Pohořka a pak jsme uslyšeli výstřel. Stříleli ze samopalu Němci a do vejšky. Oni se ty lidi na ně jako tlačili. Byli zvědaví Přešticáci a tlačili se tam a ze strany šli esesáci, a tak vystřelili do vzduchu, takže se lidi jako trochu rozprchli a šli přes město nahoru, jak se říká tady na Borech tady v Přešticích ještě a jak je dneska autosalon, tam takhle tam dřív bývalo tržiště. Tam dřív bejvaly cirkusy tam bejvaly. Tam na tej trávě na tom tržišti, tak tam se

---

<sup>307</sup> Z důvodu hluku nelze slovo rozeznat.

voni [vězni] usadili, tam byli, jak hlídali a dovolili, že lidi tam mohli nosit jídlo. Takže tam snášeli jídlo, co kdo měl. Vím, že Bedřich Čermák, to bylo řeznictví, přinesl plný košík buřtů. Cukrář Bernard, co měl cukrárnu na náměstí, tam někdy taky nosil upečený věci. Taky jim tam dávali. Pak jsem viděl jednoho černocho, že měl vejce, jak měl asi hlad, že to jedl s těma šlupkama natvrdo vejce.

**T: Se skořápkama?**

PB: Se skořápkama, a takhle tam seděli samozřejmě, odpočívali. To jsme tam byli celou tu dobu. A pak šli potom směrem na Plzeň, na Lukavici, a to už nevím dál. Voni to byly asi dvě skupiny a odhaduju, že jich mohlo bejt takovejch 60-80 určitě, možná víc. Srovnávám se školou.

**T: Jaká část dne byla, když pochod smrti přišel do města?**

PB: To muselo být odpoledne, protože já pochybuju, že by sem před polednem šel sbírat patrony, a že bych nešel na oběd. Tak to muselo být těsně po obědě. Pak jsme šli sbírat ty patrony. Jo a pak jsme jim šli naproti. To muselo být nějak ve dvě, ve tři hodiny. Já tohleto nevím, ale určitě to nebylo dopoledne.

**T: Věděl jste o tom, že pochod přijde předem?**

PB: Ten Bruner, oni se o tom dozvěděli, tak jim šli naproti. To byli starší kluci.

**T: Doprovázel ten pochod smrti někdo jiný než vojáci?**

PB: To byli uniformovaní. Němci s těma samopalama. Šli takhle ze strany ve štrůdlu. Samozřejmě pomaloučku a oni šli ze strany a je hlídali.

**T: Chci se zeptat na ty vězně. Jak vypadali, co měli na sobě?**

PB: (Přemýšlí) [...] To bude horší. Možná, že to byly některý ty uniformy. Šedý uniformy. Neměli ty z vězení to oblečení, ale zničený šaty.

**T: Šli vězni v útvaru, popište, jak to vypadalo?**

PB: Šli jako za sebou. Jestli šli v nějakým tom čtyřstupu. Šli ne jako neukázněně, ale aby měli voni přehled.

**T: Přibližný počet to jste mi říkal. Chci se zeptat, jaké národnosti byly v pochodu zastoupeny?**

PB: Nevím.

**T: Ale ty černochoy jste viděl.**

PB: Určitě, kvůli tomu jsme tam šli, k těm Borovům.

**T: Chci se zeptat na ten doprovod, na ty vojáky, jak vypadali, věk, co si vzpomenete.**

PB: Ono těch hlídačů tolik nebylo, takže jestli si něco sebrali, tak je to možný. Já jsem tam přišel, když přinesli ten košík, to pak hltali, jak blázni. Odkud šli, nevím, asi z Německa.

**T: Jak četný byl doprovod vězňů?**

PB: (přemýšlí) Nebylo jich moc. Jestli jich šlo nějakých deset a byli od sebe pět osm metrů. Když šel ten průvod, byli od sebe.

**T: Jaká byla reakce doprovodu toho pochodu na potraviny?**

PB: Když šli přes Přeštice tak vůbec, až když se zastavili na tom tržišti. Myslím, že to předávali ti vojáci.

**T: Jestli to chápu dobře, tak to jídlo převzali vojáci a to pak dávali vězňům?**

PB: Nevím přesně. Mezi nima nemohli chodit, v žádném případě, ti byli v hloučku, seděli tady. My jsme stáli kolem taky.

**T: Měli s sebou nějaký dopravní prostředek?**

PB: Ne, vůbec.

**T: Vyjednával někdo z lidí z Přeštic s doprovodem vězňů a snažil se vězně osvobodit?**

PB: Ne, taky ne.

**T: Kolik lidí z Přeštic se přišlo na pochod podívat?**

PB: Hodně, bylo plný náměstí. Spousta lidí kolem dokola. No, asi jako když jsou tady pivní slavnosti (smích). Neměl bych si dělat legraci, ale prostě hodně lidí.

**T: Pamatujete si věkové složení?**

PB: Všichni, co tady nějak byli. Děti, dospělí.

**T: Byl přítomen starosta, kněz nebo někdo jiný z významných lidí z města?**

PB: Ne.



**T: Reakce lidí z Přeštic na ten pochod smrtí?**

PB: To nevím. Zůstalo to v nás samozřejmě, ale nemluvalo se o tom. Ani doma jsme o tom nemluvili.

**T: Snažil se někdo komunikovat s vězni, bylo jim to umožněno?**

PB: Ne, ani by se nedomluvili, kdopak mluvil anglicky. Když tady byli Američani, tak jen tady pan Bernard uměl anglicky, ten tady překládal.

**T: O tom, že poskytl potraviny, to jste povídal. O tom předání jsme mluvili taky. Ten sběr těch potravin proběhl předem nebo neorganizovaně, nebo jak to proběhlo?**

PB: Prostě jak tam měli ten odpočinek, tak jim to tam nosili, během toho pochodu určitě ne. Aby to házeli.

**T: Jaká byla reakce těch vězňů na ty potraviny?**

PB: Bylo vidět, že šli dlouho. Skořápce,<sup>308</sup> to jsem viděl.

**T: Bylo poskytnuto vězňům nějaké základní ošetření nebo i od lékaře?**

PB: Nevím. To vůbec netuším.

**T: Osobní otázka, dokážete popsat, jak jste se cítil při pohledu na ty vězně?**

PB: (přemýšlí) Takovej ten pocit ty lítosti asi jako děti asi člověk nemají. My jsme to spíš brali jako hru, viděli jsme chudáky. Určitě bysme jim neublížili. Prostě jsme to brali, že se to stalo.

---

<sup>308</sup> Zde je v nahrávce špatně rozumět, ale mluví znovu o skořápce a černochovi.

## **Rozhovor s Jiřím Bělem**

### Vysvětlivky k textu:

T = tazatelka

JB = Jiří Běl

[smích] = mimoslovní zvukové projevy

[...] = odmlka v řeči

(text) = vysvětlení např. důvodu odmlky apod.

### Komentář k rozhovoru:

Rozhovor byl uskutečněn v Přešticích 15. června 2017 ve sklepě, v domě Jiřího Běla, kde se také nachází jeho osobní archiv. Po celou dobu rozhovoru byl velice ochotný a milý, dokonce věnoval autorce práce i materiály k jejímu tématu. Hned ze začátku, ještě před zapnutím nahrávacího nařízení, upozorňoval, že si toho mnoho nepamatuje. U rozhovoru měl pomůcku – připravené poznámky na papíru. Text souvisle nečetl, byla to jen osnova.

### **Doslovný přepis rozhovoru s Jiřím Bělem ze dne 15. června 2017**

JB: Přeštice Pochody smrti v roce [19]45. Myslím si, že tady byly, že tady prošly pochody dva. Jeden šel směrem od Lužan a ten se zastavil, to se jako říká - nebo říkalo - a ten se zastavil na Přeštickém náměstí, a to už si pamatuju. Matně, samozřejmě matně, takže lidé zajatcům dávali, nebo snažili se dávat jídlo a pití a bylo to takový jako, no byla ta doba všelijaká. Nevím datum přesně, nevím datum, což by mi i zajímalo teda. (smích) Zpětně teda [ohledně] toho pochodu. Ošetřoval je, částečně je ošetřoval, tady se zastavili, takže asi polehávali posedávali, a ošetřoval je tady doktor König. Königová učitelka, to je snacha. Doktor König a ten měl totiž ordinaci na náměstí, jak jsou zubaři. To je tam dodnes. Ošetřoval zraněné a pomáhala mu, ovšem to jméno nevím, taková vyšší zdravotní sestra, paní, která měla tu brašnu podobnou těm<sup>309</sup> asi pro nejhorší případy jako, jo. Potom ten pochod, při tom pochodu tady na tom náměstí, tak si pamatujeme všichni skoro, že tady už je to ňák jako všechny rozptylovalo. Víš, ty zajatci těch Němců, těch gestapáků asi „gestapo“ nebo prostě vojáků, mohl to být wehrmacht. Tak už to jako nezvládali, tak dokonce ten jeden. Dokonce mám matný

---

<sup>309</sup> Z důvodu hluku nelze slovo rozeznat.

vzpomínky, asi duben. Myslím, že asi v dubnu se to stalo, že už to jako nezvládali, jeden ten policajt vystřelil ze samopalu. To si pamatuju. Potom ten pochod pokračoval dál, pokračoval dál směrem na hlavní silnici, ale ještě se zastavil na tzv. tržišti. Jak se jede výpadovku na Bory, odbočuje se k benzínce, tak naproti, kdyby se odbočilo jako zpátky do města k cihelně, tak tam je trafostanice, tam je napsáno: *1947 vystavěna Trafostanice* a za tím jsou dvě bytovky. Tak tam na tom místě, to byl volnej prostor, žádná Prefa.<sup>310</sup> Tam bylo tržiště a tam bylo ohrazený území dřevěným plotem jednoduchým, kam se vodil dobytek, kde se prodával a kšeftovalo se s ním. Tam se zastavili podruhý, transport a potom ten transport pokračoval na Horní Lukavici a potom ten transport pokračoval do Chlumčan a dál už vo tom nevím. Říkalo se teda, asi to byla pravda, že kdo nemohl [pokračovat], toho zlikvidovali – střelili.

**T: To jste slyšel?**

JB: Jo, ten druhýj pochod prej „a vo tom nevím vůbec nic“ a ten šel od Skočic a zase do Přeštic a zase na Prefu. Tak to je skoro všechno, co ti o tom můžu říct osobně.

**T: Víte, jaká byla část dne?**

JB: Jestli bylo vodpoledne nebo dopoledne? Ne.

**T: Věděli jste o tom, že pochod přijde, předem?**

JB: Nevím, možná že to najdeš v těch Příchovicích v těch materiálech.<sup>311</sup>

**T: Já se na ně těším, to jste moc laskavej.**

JB: Fotografie, to se nikdo neodvážil fotografovat. Němci by určitě zakročili, určitě by jim vzali foťák. Ještě by to mohlo mít nějaké dohry. Němci tady byli ještě měsíc, tady byla posádka přeštická německá, tady byla až do 5. 5. 1945. Potom zmizeli, vytratili se za hranice k Američanům.

**T: Doprovázel ten pochod někdo jiný než vojáci?**

JB: Nevím, ale co s tím možná souvisí, je ten problém, jak jsem tě říkal, ta událost těch Lužan. Ten Francouz.

---

<sup>310</sup> Stání podnik Prefa Přeštica, který se zabýval výrobou betonových prefabrikátů.

<sup>311</sup> Myšleno torzo práce, která pojednává o osvobození Příchovic. Bohužel celou práci se nepodařilo autorce dohledat.

**T: O Francouzovi vím, tohle mám.**

JB: Tohle psal Franta Süss<sup>312</sup> bejvalej a tohle, to se stalo až teďko po revoluci (ukazuje papíry).

**T: Jak ho tady hledal ten jeho syn?**

JB: Ne jeho, ale jeho hrob na přeštickém hřbitově. To je ten hrob na přeštickém hřbitově (ukazuje). Tady odpovídal Süss, tak ten odpovídal, to si přečti (podává mi papír).

**T: Jak vypadali vězni, dokážete je popsat?**

JB: (povzdech) Moc ne, moc ne. Zřejmě nebyli ve formě, samozřejmě. To byl pochod bez zásobování, bez jídla, beze všeho. Bylo to velmi skličující,<sup>313</sup> ale v těch materiálech o Příchovicích (ukazuje na papíry), jak jsem včera četl, něco o tom je. Jak Němci likvidovali na konci války pracovní tábory a koncentráky, chtěli je [vězně] vyvést, aby to Američani nenašli.

**T: Šli vězni v útvaru? Popište, jak to vypadalo?**

JB: To byl houf, to byl houf. To byla skupina čtyři, tři, čtyř. My jsme se s nima setkali, hlavně když byli soustředěni na jednom místě a nepohybovali se.

**T: Jaké národnosti vězňů byly v pochodu zastoupeny?**

JB: Těžko říct, to netuším. Oni nemluvili. Chtěli hlavně jídlo. Bylo tady dost od těch našich lidí, jak jim dávali, tak ty potraviny. Určitě jim dávali, třeba kousek masa.

**T: Když jste se přesunul k potravinám, jaké potraviny jim dávali?**

JB: To už si nepamatuju. Zřejmě asi nějakej chleba, ale myslím, že základem byl chleba. To byl nečekanej příchod. To se nevědělo. Prostě se to nevědělo. Takový informace nebyly, aby někdo šel: Za hodinu tady bude pochod přicházející od Klatov.

**T: Pamatujete si, jak probíhalo předání těch potravin?**

JB: No, nevím, jestli to lidi,<sup>314</sup> ale беру to z mé strany. Ti hlídači, ti Němci koukali, jestli jim nedávaj zbraně.

---

<sup>312</sup> Z důvodu hluku nelze slovo rozeznat.

<sup>313</sup> Z důvodu hluku nelze slovo rozeznat.

<sup>314</sup> Z důvodu hluku nelze slovo rozeznat.

**T: Kolik bylo lidí přítomno?**

JB: No [...] Tak jestli pan Blažek tě to řekne, tak to má odvahu. [smích]

**T: Zajímá mě, jestli to viděla skupina lidí pod deset, nebo dav?**

JB: To byly desítky lidí.

**T: Viděl to starosta nebo kněz nebo někdo z veřejných činitelů?**

JB: Starosta, kněz? Ne, byl (hledá a předává mi papír se seznamem starostů Přeštic) Miroslav Čermák, on to byl právník, zajímavost je, že to dělal od roku [19]39. 7. 2. to tady ještě Němci nebyli.

**T: Snažili se ti přihlízející s vězni komunikovat?**

JB: Těžko, tady spoustu lidí asi mluvilo německy, ovšem to byli zajatci němečtí. Anglicky tady uměl akorát jeden člověk,<sup>315</sup> cukrář. Když přijeli Američani, tak to byla jediná styčná osoba. Ta komunikace, oni by to ani nedovolili.

**T: Jaká byla reakce vězňů na jídlo?**

JB: To víš, že měli hlad. Takže [obyvatelé] je žádali. To také nemůžu popsat. Kdo byl rozumný, tak byl vopatrněj. Já třeba vím, co se takhle psalo, že v koncentráku byla hodně ceněná cibule a česnek. To jsou rostliny, který čistí tělo.

**T: Mluvil jste o ošetření, ten doktor König.**

JB: Ano, to dovolili. Teďko ti ani neřeknu, jestli to byli muži, nebo ženský. Ty ženský tam asi nebyly. To si nepamatují.

**T: Chci se ještě zeptat, měli vojáci zbraně?**

JB: Měli, určitě ten jeden měl samopal, ten, co právě vystřelil. Jak jsem ti právě říkal, ten vystřelil do vzduchu, aby ty lidi se nerušili, ne nerušili, rozprchli.

**T: Dále se chci zeptat, měli s sebou nějaký dopravní prostředek?**

JB: Já bych řekl, že ne. Jako, že by sem nějak jeli, to ne. To byla prostě pěší túra.

---

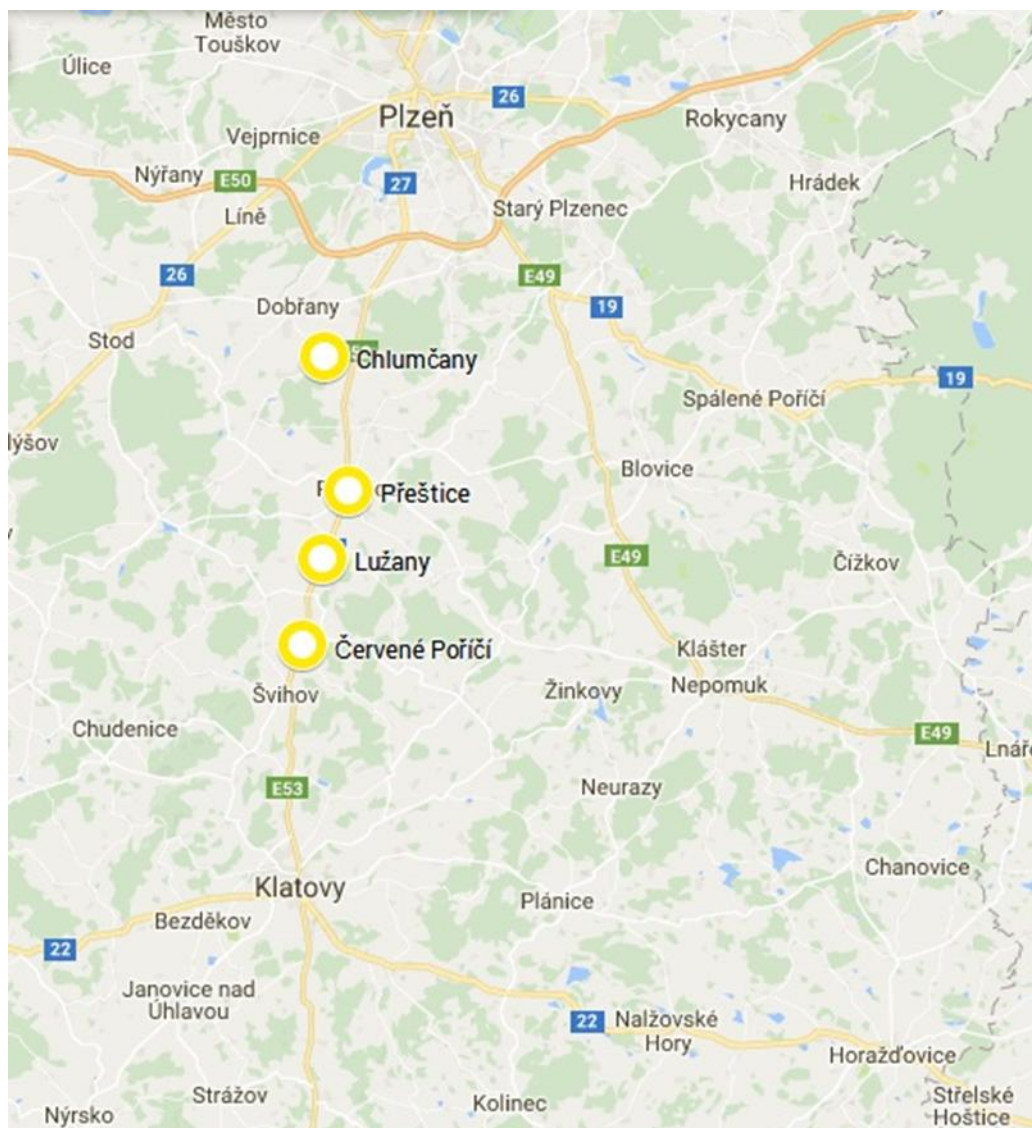
<sup>315</sup> Z důvodu hluku nelze slovo rozeznat.

**T: Poslední otázka, možná trochu osobní. Jak jste se cítil, když jste pochod smrti viděl, jak jste to vnímal?**

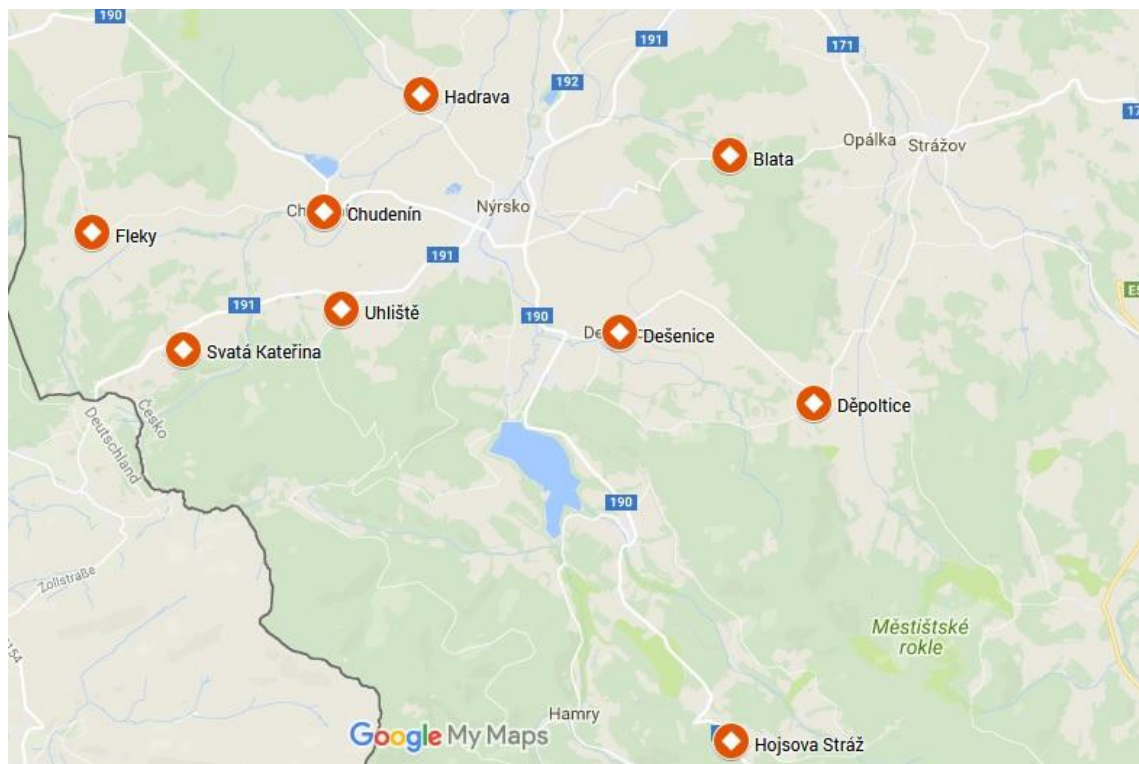
JB: Pro nás to byla událost, mimořádná, jiná, než při osvobození. Zeptejte se osmiletého kluka v Příchovicích a zeptejte se, jestli ví, co měl včera k večeři. To jednoduše zapomene, ale prostě jsou ty, myslím ty vzpomínky. Totéž [jiné] vzpomínky, já třeba vím, my jsme bydleli v tomhle baráku, když byl nálet na Dobřany, tak jsme zalezli do sklepa – tady (ukazuje prstem), protože Dobřany byly deset kilometrů.

## Příloha č. 4 - Mapy

### Mapa č. 1 – Poloha měst, kde vznikly popisované kroniky



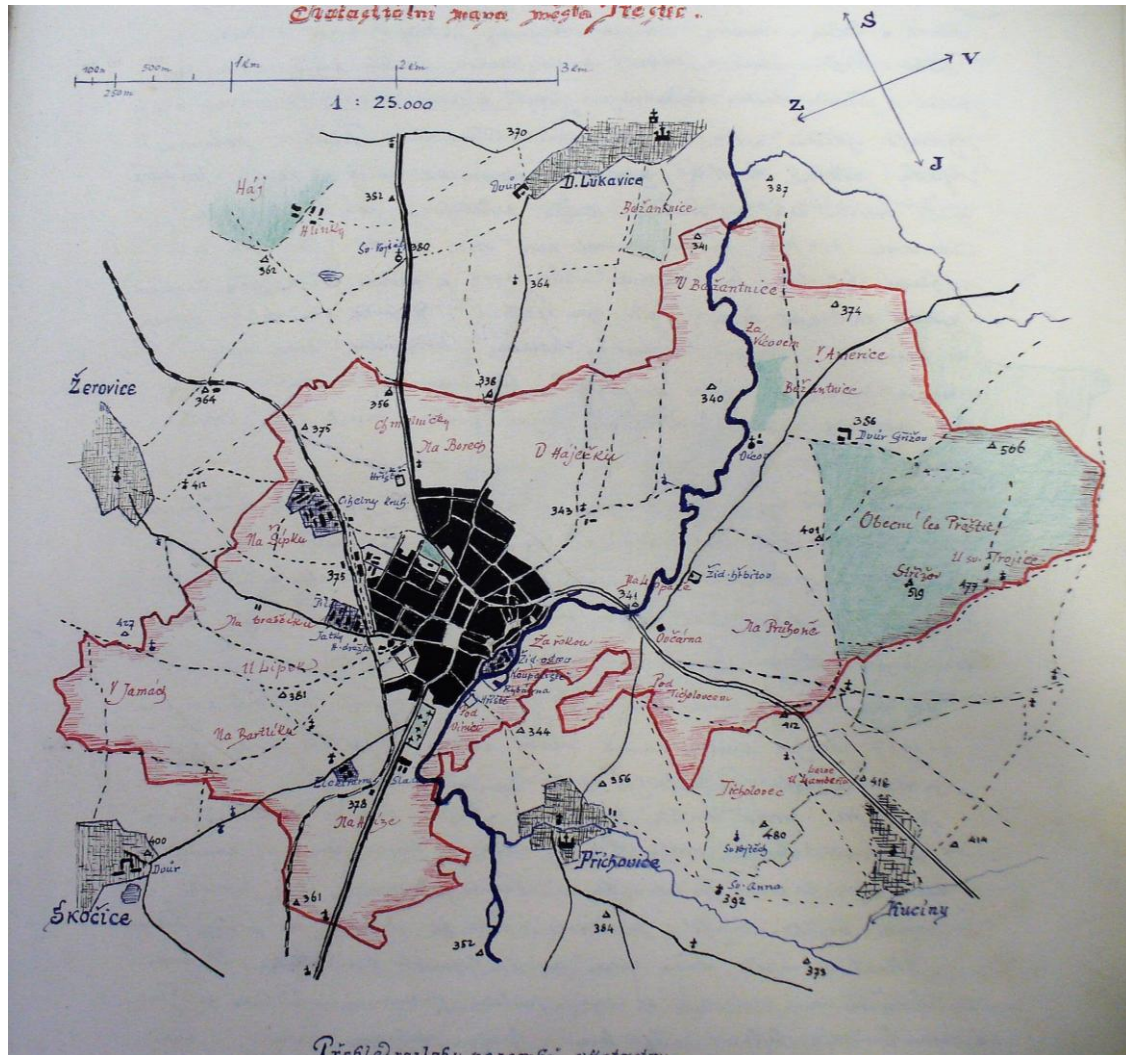
Mapa č. 2 – Umístění válečných zajatců





Příloha č. 5 - Ukázka kreseb kronikáře Václava Sedláčka v Pamětní knize I. 1870-1939 (1945)

Kresba č. 1 – Plán města Přeštice



Kresba č. 2 – Chrám Nanebevzetí Panny Marie v Přesticích

